

Regeringens proposition

1979/80:117

om vissa anslagsfrågor m. m. rörande försvaret;

beslutad den 6 mars 1980.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

ERIC KRÖNMARK

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag till inriktning av krigsorganisationen inom det militära försvaret för perioden 1980/81 – 1984/85. Därvid behandlas också frågan om framtida anskaffning av flygplan. Vidare läggs fram slutligt förslag för budgetåret 1980/81 beträffande anslagen Arméförband: Materielanskaffning, Arméförband: Forskning och utveckling, Marinförband: Materielanskaffning, Marinförband: Forskning och utveckling, Flygvapenförband: Materielanskaffning samt Flygvapenförband: Forskning och utveckling.

FÖRSVARSDEPARTEMENTET Utdrag
 PROTOKOLL
 vid regeringssammanträde
 1980-03-06

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Wikström, Mogård, Åsling, Krönmark, Burenstam Linder, Johansson, Holm, Boo, Danell, Petri

Föredragande: statsrådet Krönmark

Proposition om vissa anslagsfrågor m. m. rörande försvaret

1 Inledning

Vid anmälan av prop. 1979/80:100 (bil. 7) förordade jag att regeringens förslag beträffande vissa anslag inom utgiftsramen för det militära försvaret skulle föreläggas riksdagen i särskild proposition under våren 1980. I avvaktan härpå behandlade jag inte avvägningsprogrammets utveckling och de försvarsindustriella frågorna i propositionen. Regeringen beslöt i enlighet med mina förslag.

Jag anhåller att nu få ta upp dessa frågor. Jag vill i detta sammanhang också beröra frågan om utveckling av framtida flygplanssystem m. m.

Storleken av preliminärt beräknade belopp och slutligt begärda anslag framgår av följande sammanställning.

Anslag	Belopp	
	Prel. beräknat	Slutligt begärt
Arméförband:		
Materielanskaffning	950 000 000	947 700 000
Forskning och utveckling	97 400 000	97 900 000
Marinförband:		
Materielanskaffning	691 000 000	691 000 000
Forskning och utveckling	52 000 000	52 000 000
Flygvapenförband:		
Materielanskaffning	1 924 000 000	1 968 900 000
Forskning och utveckling	397 969 000	354 869 000
	4 112 369 000	4 112 369 000

2 Krigsorganisationens fortsatta utveckling m. m.

2.1 Inledning

Vid anmälan av prop. 1979/80:100 (bil. 7 s. 31) lämnade jag en sammanfattning av överbefälhavarens programplan för det militära försvaret. I det följande tar jag åter upp överbefälhavarens förslag om avvägningsprogrammets och de organisatoriska huvudprogrammets inriktning samt hans syn på vissa försvarsindustriella frågor. Därefter sammanfattar jag den del av överbefälhavarens programplan som behandlar flygvapnets materielanskaffning. Slutligen redovisar jag mina ställningstaganden till avvägningsprogrammets utveckling och till flygvapnets materielanskaffning.

2.2 Överbefälhavaren

2.2.1 Avvägningsprogrammets inriktning m. m.

För inriktningen av avvägningsprogrammen gäller enligt överbefälhavaren följande.

Markstridsförbanden bör behållas i sin nuvarande omfattning och ges en förbättrad eldkraft genom pansarvärnsvapen och vapen för indirekt eld. Infanteriförbanden bör ges en förbättrad rörlighet och eldkraft och ett nytt rörligt kustartilleri bör tillföras. I första hand prioriteras brigader och nytt rörligt kustartilleri.

För övervattensstridsförbanden gäller att de bör kunna verka i flottilförband. Sjörobotar med medellång räckvidd bör anskaffas till torpedbåtarna. Helikoptrar med särskild utrustning bör kunna upptäcka och bekämpa ubåtar. För utläggning av minor bör särskilda minfartyg, övriga stamfartyg, helikoptrar och civila fartyg användas. Förmågan att röja minor bör så långt det är möjligt vidmakthållas. Vidare bör eftersträvas en god tillgång till minor och en modernisering av dessa.

Fjärrstridsförbanden bör bl. a. omfatta attackflyg för bekämpning av såväl sjö- som markmål. Attackflyget bör också kunna lösa uppgifter inom luftförsvaret. I fjärrstridsförbanden bör vidare ingå ubåtsförband. Ett nytt ubåtssystem bör utvecklas och anskaffas.

Inom luftförsvarfsförbanden bör jaktförbanden påbörja en ombeväpning till flygplan JA 37. Vidare bör balans upprätthållas mellan flygande förband samt bas-, luftbevaknings- och stridsledningsförband. Antalet luftförsvarfsförband bör i huvudsak behållas och en del av förbanden bör ges en ökad effekt genom att luftvärnsrobot 70 tillförs. Dessutom bör en utveckling påbörjas av ny luftvärnsmateriel med mörker- eller allväderskapacitet.

De organisatoriska huvudprogrammen bör enligt överbefälhavaren ges följande inriktning.

Huvudprogrammet *A r m é f ö r b a n d* bör inriktas så att infanteribrigader (IB 77), norrlandsbrigader och pansarbrigader prioriteras på bekostnad av äldre infanteribrigader (IB 66) och skyttebataljoner. De prioriterade förbandens pansarvärnsförmåga och förmåga till strid i mörker bör förbättras. Elva infanteribrigader bör moderniseras och handlingsfrihet finnas att modernisera ytterligare en infanteribrigad eller organisera mekaniserade förband. Norrlandsbrigaderna bör moderniseras och tillföras nya bandvagnar. Handlingsfriheten bör bevaras beträffande utformning av den framtida pansarorganisationen i östra Mellansverige. Under perioden kommer förband med tunga pansarvärnsrobotar att organiseras. Under perioden organiseras luftvärnsbataljoner med robot 70 och luftvärnsförband med robot 67 moderniseras. Dessutom påbörjas en omorganisation av fältarbets- och underhållsorganisationen. Den nya underhållsorganisationen baseras på en utökad samordning med samhällets civila resurser. Försvarsmaktens underhållsorganisation minskas till att omfatta de specifikt militära förnödenheter och tjänster som behövs. Sjukvårdsorganisationen förstärks när det gäller akut omhändertagande, kirurgisk operationskapacitet och transporter.

Inom huvudprogrammet *M a r i n f ö r b a n d* planeras en nedgång till två ytattackflottiljer och en fristående torpedbåtsdivision. Flottiljerna beväpnas med sjörobotar. De sjörobotbeväpnade patrullbåtsförbanden organiseras och ett tredje minfartyg levereras. Minröjningsförbanden minskas med fyra flottiljer och minröjningsfunktionens framtida utformning studeras. Ubåtsförbanden kommer efter nödvändiga förlängningar av livstiden att omfatta tolv ubåtar. Under perioden påbörjas en modernisering av två tunga rörliga kustartilleribataljoner. Marinens lednings-, underhålls- och transportorganisation samt kustbevakningsorganisationen ses över. Flottans basorganisation anpassas till den förändrade krigsorganisationen och ges en ökad rörlighet. Vidare påbörjas omorganisation vid ett antal av försvarsmaktens rörliga sjukhus och ett antal sjuktransportfartyg organiseras.

Inom huvudprogrammet *F l y g v a p e n f ö r b a n d* påbörjas en ombeväpning av jaktflygdivisionerna till flygplan JA 37. Anskaffningen inriktas mot åtta divisioner. Antalet medeltunga attackdivisioner är oförändrat fem och en halv. Attackflygförbandens krigsorganisatoriska inriktning beror på det pågående utredningsarbetet och statsmakternas beslut. Spaningsförbandens skyddsförmåga förbättras genom tillförsel av jaktrobotar. Antalet flygbasbataljoner minskas under perioden. Inriktningen kan komma att förändras beroende på beslut om framtida flygplansanskaffning. Dessutom kommer ett antal sjuktransportflygplan att organiseras. Planeringen inriktas vidare mot att antalet sektorer och sektorstaber minskas till fyra. Nya radarkompanier för luftbevakning och stridsledning på hög höjd tillförs successivt krigsorganisationen. Ett antal förband med äldre materiel läggs ned. Vidare införs i krigsorganisationen i en första etapp en ny radar för låghöjds- och

havsövervakning. I samband med fortsatt omsättning samordnas anskaffning, utbyggnad och utbildning mot det behov som är gemensamt för försvarsmakten.

Fr. o. m. budgetåret 1980/81 styrs verksamheten inom huvudprogrammet Operativ ledning m. m. genom nya delprogram som närmast beskriver ledningsfunktioner i stället för som tidigare organisatoriska enheter.

Inom huvudprogrammet inriktas planeringen t. v. mot att behålla sex militärområden. Tekniska försök och studier genomförs för att undersöka möjligheterna att utnyttja automatisk informationsbehandling och informationsöverföring på den centrala och regionala ledningsnivån. De prioriterade ledningsplatsernas skydd förbättras fortlöpande.

Överbefälhavarens planering för krigsorganisationens viktigaste förband framgår av följande sammanställning.

Förband/enheter	1979/80	1984/85	1989/90
Infanteribrigader (IB 77)	2	11	11 ¹
Infanteribrigader (IB 66)	18	9	9 ¹
Norrlandsbrigader	4	4	4
Pansarbrigader	4	4	4 ¹
Fältförband i övrigt (bataljoner)	ca 100	ca 120	ca 130
Lokalförsvaret { bataljoner	ca 100	ca 100	ca 100
{ kompanier			
{ (motsvarande)	ca 500	ca 500	ca 500
Ytattackflottiljer	3	2	2
Torpedbåtsdivisioner (självständiga)	1	1	1
Patrullbåtsdivisioner	3	4	4
Helikopterdivisioner	4	4	4
Ubåtar	12	12	12
Minröjningsflottiljer	14	10	10
Minfartyg (stam)	3	3	3
Kustartilleriförband (bataljoner eller motsvarande)	30	29	29
Lednings- och basförband (bataljoner)	ca 30	ca 30	ca 30
Jaktflygdivisioner	12	— ²	— ²
Medeltunga attackflygdivisioner	5,5	5,5	— ²
Lätta attackflygdivisioner	5	— ²	— ²
Spaningsflygdivisioner	6	6	— ²
Stridslednings- och basbataljoner	ca 55	ca 55	— ³

¹ Antal och typ av förband beror på den framtida inriktningen mot en tolfte infanteribrigad (IB 77) eller mekaniserade förband.

² Det slutliga antalet flygdivisioner beror på kommande beslut.

³ Det slutliga antalet bataljoner är under utredning.

Överbefälhavaren har i sin planering utgått från de operativa krav som ställs på försvarsmaktens utveckling. Han har emellertid också redovisat vilka konsekvenser de samlade materielbeställningarna får för försvarsindustrins kompetens. Enligt överbefälhavaren kan denna kompetens vara

särskilt värdefull inom områden där vi inte kan förlita oss på utländska marknader av sekretesskäl. Det kan vidare vara av väsentlig betydelse för svensk säkerhetspolitik att vi behåller en egen förmåga att utveckla och producera system som är anpassade för svenska förhållanden. Likaså är det väsentligt att kunna upprätthålla en krigsproduktion. Andra industripolitiska hänsyn av t. ex. samhällsekonomisk art kan leda till ökade kostnader vid anskaffning av försvarsmateriel. Enligt överbefälhavaren bör dessa kostnader inte belasta försvarets utgiftsram. Överbefälhavaren anser att de senaste årens omfördelning av resurser från materielanskaffning till fredsdrift och utbildning har skapat stora problem för försvarsmakten men också för försvarsindustrin. Produktionsvolymen ligger inom flera materielområden på en nivå som är kritisk för industrins fortlevnad och för en bibehållen förmåga till krigsproduktion. Ytterligare en snabb minskning av materielanslagen skulle enligt överbefälhavaren leda till en minskad handlingsfrihet att upprätthålla effekten i krigsorganisationen på längre sikt.

2.2.2 Flygvapnets materielanskaffning

Inom ramen för regeringens anvisningar har överbefälhavaren studerat och redovisat sex alternativa flygplansfamiljer.

Benämning	Innehåll
A:1	8 divisioner med flygplan JA 37 5 divisioner med flygplan SK 1 Ny flygplansplattform
A:2	8 divisioner med flygplan JA 37 9 divisioner med flygplan SK 2 Ny flygplansplattform
C:1	8 divisioner med flygplan JA 37 2 divisioner med flygplan JA 37 B 4 divisioner med flygplan J 35 (låg modifieringsgrad) 45 flygplan av typ SK 3 Ny flygplansplattform
C:2	8 divisioner med flygplan JA 37 2 divisioner med flygplan JA 37 B 4 divisioner med flygplan J 35 (hög modifieringsgrad) 45 flygplan av typ SK 3 Ny flygplansplattform
D:1	8 divisioner med flygplan JA 37 6 divisioner med flygplan F 16 (direktköp) 45 flygplan av typ SK 3 Ny flygplansplattform
D:2	8 divisioner med flygplan JA 37 6 divisioner med flygplan F 16 (slutmontering i Sverige) Ny flygplansplattform

Alternativ A:1 förutsätter utveckling och anskaffning av fem divisioner av ett beväpnat skolflygplan benämnt SK 1. Efter produktion av detta anskaffas ett utländskt flygplan.

Flygplan SK 1 är en vidareutveckling av flygplan SAAB 105 Ö. Det är ett skolflygplan som kan utrustas med begränsad attackbeväpning. Flygplanet är i huvudsak utformat för att användas för utbildning. Det kan inte bära den sjörobot med lång räckvidd som nu utvecklas i samarbete mellan marinen och flygvapnet.

Ett genomförande av alternativet medför under slutet av 1980-talet och början av 1990-talet en allvarlig nedgång i förmågan till attack mot sjömål. Mot markmål kan systemet ges en omfattande beväpning. Systemets insatsförmåga begränsas dock allvarligt av dess dåliga fartprestanda samt bristen på telemotmedel. Flygplan SK 1 ger inte något nämnvärt tillskott till luftförsvaret på grund av dess låga prestanda samt oförmåga att samtidigt bära både jakt- och attackvapen. Alternativet kan inte anses försvarbart med hänsyn till kostnader och effekt. Enligt överbefälhavaren bör det därför inte komma i fråga.

Alternativ A:2 förutsätter utveckling och anskaffning av nio divisioner av ett beväpnat skolflygplan med högre kvalitet än flygplan SK 1. Detta flygplan kallas SK 2. Efter flygplan SK 2 anskaffas ett utländskt flygplan. Flygplan SK 2 byggs i två skilda versioner, en tvåsitsig som i huvudsak används för skoluppgifter (2 divisioner) samt en ensitsig för attackuppgifter (7 divisioner).

Flygplanet liknar i flera avscenden flygplan SK 60 och flygplan SAAB 105 Ö. Skillnaderna är främst betingade av förmågan att bära sjömålsrobotar. Flygplanet uppvisar flera likheter med flygplan A 38 när det gäller beväpningen. Avkall har dock getts bl. a. på elektronikutrustning och beväpning. I fråga om prestanda har flygplanet anpassats till samma bassystem som flygplan A 38.

Flygplan SK 2 kan bära en betydande vapenlast men möjligheterna att taktiskt/operativt utnyttja dessa vapen begränsas i viss mån av flygplanets mindre goda elektronikutrustning m. m. och därmed möjlighet att överleva i stridsmiljö.

Flygplanets möjlighet till självförsvar samt förmåga till insats mot helikoptrar och transportflygplan är godtagbar. Flygplan SK 2:s bidrag till luftförsvareffekten är dock liten. Flygplan SK 2 kan bära spaningsradarkapsel, vilket ger planet möjlighet att lösa spaningsuppgifter. Alternativets sjömålkapacitet motsvarar i stort sett vad som tidigare har angetts för flygplan A 38.

Överbefälhavaren anser att de begränsningar som har framtingats i fråga om flygplanets prestanda och elektronikutrustning leder till att systemet hamnar på en väsentligt lägre operativ kvalitetsnivå än det tidigare

flygplansprojektet B3LA/A38. Flygplan SK 2 kan dock vid attackuppgifter fylla ett väsentligt operativt behov på den angivna ekonomiska nivån. Alternativet leder till avveckling av den svenska flygindustrin.

Alternativen C:1 och C:2 förutsätter modifiering och anskaffning av två divisioner av flygplan JA 37 B med attackförmåga utöver inplanerade åtta divisioner flygplan JA 37. Vidare modifieras fyra divisioner av flygplan J 35 Draken för attackuppgifter. Efter produktion av flygplan J 37 B förutsätts anskaffning av ett utländskt flygplan. Modifieringen innebär att flygplan J 35:s livslängd ökar fram till år 1995. Två alternativ för modifiering har studerats.

Det ena alternativet har en låg modifieringsgrad med inriktningen att ge flygplan J 35 F en begränsad attackfunktion. Flygplanet får möjlighet att bära attackvapen som möjliggör bekämpning av hårda och mjuka punktmål samt kommunikationer under dager. Flygplanet kan inte utnyttja ett nytt bassystem och inte heller bära sjömålsrobotar med lång räckvidd.

Det andra alternativet har en hög modifieringsgrad. Detta innebär, utöver vad som nyss har angetts, att flygplanet kan utnyttja ett nytt bassystem samt bära sjömålsrobotar med lång räckvidd och kvalificerad beväpning för attack mot markmål. Flygplanets geometri ändras med en större yttervinge, en rörlig nosvinge och ett nytt landningsställ.

Studierna har visat att modifieringar av flygplan J 35 till attackversioner inte ger en effekt som motsvarar kostnaderna. Ekonomiskt godtagbara alternativ medför en alltför begränsad attackförmåga. En operativt godtagbar modifiering medför kostnader som inte kan godtas. Däremot kan en förlängning av livstiden hos J 35 intill mitten av 1990-talet för jaktuppgifter vara väl motiverad i flera alternativ.

En utveckling och produktion av två divisioner av flygplan JA 37 med förbättrad attackkapacitet (JA 37 B) ger ett kvalitativt sett godtagbart system. Kvantitativt är systemet godtagbart endast om det betraktas som de två första divisionerna i en efterföljande serie. Eftersom denna förutsätts bygga på ett utländskt projekt, finns det inte några operativa motiv för att inte direkt börja en anskaffning utomlands. Kostnaden för att utveckla och tillverka två divisioner av flygplan JA 37 B är inte försvarbar, om man ser till effekten.

Luftförsvarsförmågan får genom flygplan J 35 och flygplan JA 37 B ett betydande tillskott under första hälften av 1990-talet. Härför erfordras emellertid inte någon modifiering av flygplan J 35 till en attackversion. Åtgärderna kan begränsas till en ren livstidsförlängning. Tillförseln av flygplan JA 37 B ger ökad spaningskapacitet.

Sammantaget visar en ekonomiskt godtagbar inriktning av alternativet enligt överbefälhavaren kvalitativa brister i attackfunktionen mot markmål och vissa kvantitativa och kvalitativa brister i attackfunktionen mot sjömål. Alternativet ger god luftförsvarskapacitet. Detta kan emellertid inte helt

uppväga bristerna i attackfunktionen. Överbefälhavaren anser att kombinationer av flygplan JA 37 B och modifierade flygplan J 35 av operativa skäl inte bör anskaffas.

Alternativen C:1 och C:2 leder till att framtida flygplanssystem måste anskaffas genom direktköp men innebär en förlängd avvecklingstid för den svenska flygindustrin.

Alternativen D:1 och D:2 förutsätter anskaffning av ett utländskt flygplan snarast efter flygplan JA 37. För värderingen har förutsatts en anskaffning av ett system med prestanda som liknar det amerikanska flygplan F 16:s.

Flygplan F 16 bedöms under 1990-talet som ett kvalificerat jaktflygplan med god attack- och spaningskapacitet. Flygplanet förutsätts kunna bära robot 15 och en i övrigt omfattande attack- och jaktbeväpning. Alternativet innebär ett betydande effekttillskott till luftförsvaret. Flygplan F 16:s förmåga att verka i stridsmiljö och beväpning mot mark och sjömål skapar goda förutsättningar för effektiva insatser. Flygplanet torde knappast helt kunna anpassas till vårt planerade bassystem. Detta kan medföra besvärande begränsningar. Alternativet leder till avveckling av den svenska flygindustrin.

Vid val mellan de alternativ som regeringen har anvisat anser överbefälhavaren – trots de olägenheter som basanpassningen kan innebära – att anskaffning av ett utländskt flygplan motsvarande flygplan F 16 är att föredra av operativa skäl.

Sedan överbefälhavaren i februari 1979 senast redovisade sina ställningstaganden i flygplansfrågan har ett omfattande studie- och värderingsarbete genomförts inom ramen för perspektivplaneringen. Arbetet kommer att redovisas i juni 1980. Överbefälhavaren konstaterar att det operativa behovet av ett flygplan som är allsidigt användbart för jakt-, attack- och spaningsuppgifter (JAS) klart har bekräftats i samtliga handlingsvägar som har studerats inom ramen för perspektivplaneringen.

Enligt överbefälhavaren är det betydelsefullt att nu välja en sådan linje i flygplansfrågan att förutsättningarna behålls att i framtiden anskaffa ett flygplan som kan tillgodose de operativa kraven inte bara för attackfunktionen utan även för jakt- och spaningsfunktionerna. Flygplanet bör vidare kunna anpassas till den svenska basfilosofin. Hittills gjorda kontroller tyder enligt överbefälhavaren på att krav som motsvarar de svenska inte kommer att vara styrande för aktuella utländska projekt. Det är därför enligt överbefälhavarens mening angeläget att vi inom landet behåller en sådan kompetens att vi kan påverka utformningen av framtida flygplan i viktiga avseenden.

Mot denna bakgrund och mot bakgrund av de från operativa synpunkter negativa egenskaperna hos regeringens alternativ anser överbefälhavaren att man direkt bör inrikta arbetet mot en framtida ersättning av hela

Viggensystemet med ett JAS-system som i väsentliga avseenden utformas för att passa våra speciella förhållanden. Detta förutsätter en viss anpassning vad gäller det fortsatta utnyttjandet av flygplan J 35 och flygplan AJ 37. Handlingslinjen innebär i praktiken att man slopar den hittills förutsatta, separata anskaffningen av attackflygplan.

Av krigsorganisatoriska skäl bör alternativet kompletteras genom att livstiden hos tre till fyra divisioner av flygplan J 35 förlängs till år 1995.

Den beskrivna handlingslinjen torde såväl operativt som industriellt vara fördelaktigare än en utveckling av flygplan SK 2, även om utvecklingen av detta flygplan kompletterades med särskilda utvecklingsuppdrag.

Överbefälhavaren framhåller att han är fullt medveten om de problem som är förknippade med alternativet. Om de förutsatta förhandlingarna med utländsk industri och det inledande utvecklingsarbetet skulle peka på att alternativet inte är genomförbart, bör man senast år 1982 gå över till att anskaffa ett utländskt flygplan. De operativa skälen för detta har överbefälhavaren tidigare redovisat. Statsmakternas slutliga ställningstagande till fortsatt utveckling kan enligt överbefälhavaren ske i anslutning till 1982 års försvarsbeslut.

Överbefälhavaren anser att det angivna alternativet bör utvecklas inom ramen för successivt förändrade arbetsformer mellan myndigheter och industri, varvid industrin bör få ett ökat eget ansvar men också stå en större risk. Detta förutsätter enligt överbefälhavaren en kraftfull projektledning inom försvarsmakten samt maximerade kostnadsramar. Överbefälhavarens kostnadsberäkningar utgår i samtliga alternativ från chefens för flygvapnet och försvarets materielverks kostnadsbedömningar. Mot bakgrunden av den korta tid som har stått till förfogande för att genomföra utredningen har regeringens krav på att alternativen bör grundas på offerter från industrin inte i något fall kunnat tillgodoses.

Med de presenterade kostnaderna för alternativen och med den avvägning som chefen för flygvapnet har gjort av planerade alternativ konstaterar överbefälhavaren att följande skillnader (milj. kr.) har erhållits för de olika alternativen i förhållande till tillgängliga ekonomiska resurser.

Alternativ	1980/81– 1984/85	1985/86– 1989/90	1990/91– 1994/95	1995/96– 1999/2000
A:1	inryms	inryms	inryms	inryms
A:2	inryms	inryms	inryms	inryms
C:1	inryms	inryms	inryms	inryms
C:2	-730	- 733	inryms	inryms
D:1	inryms	-2 758	inryms	inryms
D:2	- 47	- 475	inryms	inryms

De kostnader som i alternativen D:1 och D:2 redovisas som ett överskridande av ramen under perioderna 1980/81 – 1984/85 och 1985/86 – 1989/90 grundar sig på antagandet att det utländska flygplanet skall börja levereras under budgetåret 1988/89. Överbefälhavaren bedömer att den fonderingsmöjlighet som regeringen i sina anvisningar har öppnat för dessa alternativ samt möjligheten att anpassa beställningstidpunkten ger förutsättningar för att inrymma alternativen i det sammanlagda ekonomiska utrymmet för varje period om fem budgetår.

Kravet på kontinuerlig produktion gör att alternativ C:2 måste anpassas så att flygplan JA 37 slutar tillverkas den 1 juli 1988. Därmed föreligger inte den tidsmässiga och ekonomiska handlingsfrihet som alternativ D har. Alternativet rymms således inte inom ramen.

Alternativen har inom den redovisade planeringsramen belastats med tillkommande kostnader. Dessa kostnader är framräknade med den förutsättningen att flygindustrin läggs ned, när aktuell flygplanstyp har slutat levereras. Om dessa kostnader är relevanta, kan överbefälhavaren inte nu ta ställning till, eftersom en särskild statlig utredning har tillsatts för att studera bl. a. dessa frågor.

Kostnadernas storlek är direkt beroende av hur och på vilken nivå driften och underhållet måste läggas för att säkerställa tillgängligheten hos våra flygsystem när flygindustrin har lagts ned.

Överbefälhavaren pekar dock på att delar av de kostnader, som har tagits upp som tillkommande kostnader i de olika alternativen, skall tillgodoräknas medel för anskaffning av ett nytt enhetsflygplan, om någon form av utveckling och produktion behålls inom landet.

För alternativet med flygplan JAS anges i följande tabell ett exempel på hur tillgängligt ekonomiskt utrymme, med nu gällande förutsättningar, kan fördelas mellan skilda objekt efter flygplan JA 37 (milj. kr.).

Objekt	1980/81– 1984/85	1985/86– 1989/90	1990/91– 1994/95	1995/96– 1999/2000	1980/81– 1999/2000
Flygplan 35 F	100	350	–	–	450
Skolflygplan	–	180	480	180	840
JAS (typ, serie och beväpning)	1 600	4 670	6 670	6 220	19 160
	1 700	5 200	7 150	6 400	20 450

Överbefälhavaren anser att tillgängliga medel inom den förutsatta ekonomiska ramen gör det möjligt att följa denna handlingslinje, under förutsättning att en betydande civil utveckling och produktion kommer till stånd vid svensk flygindustri. Han anmäler dock att det är osäkert om tillgängliga medel är tillräckliga under mitten och slutet av 1980-talet.

Handlingslinjen förutsätter också att försvarsmakten i 1982 års försvarsbeslut tillförsäkras en sådan ekonomisk ram att flygvapnet – inom ramen för en balanserad utveckling av försvarsmakten – kan tilldelas minst de resurser som överbefälhavaren har förutsatt. Perspektivplaneringens fas 2 är inte slutförd, varför en precisering av den lägsta ekonomiska nivån för försvarsmakten där en sådan tilldelning är rimlig inte har kunnat ske. Överbefälhavaren anser preliminärt att de resurser som han har förutsatt bör kunna tilldelas flygvapnet i en ekonomisk nivå för försvarsmakten som i stort sett motsvarar en prolongering av nuvarande planeringsnivå.

Överbefälhavaren föreslår sammanfattningsvis att flygplansanskaffningen nu inriktas mot att omkring år 1990 börja ersätta samtliga versioner av Viggensystemet. Ett beväpnat skolflygplan bör därför inte anskaffas. Det framtida JAS-flygplanet bör så långt som det är möjligt tillgodose de särskilda svenska kraven på allsidighet och anpassning till vår basfilosofi.

Överbefälhavaren föreslår att statsmakterna nu ger honom i uppdrag att inleda utvecklingen av JAS-flygplanet för att möjliggöra ett slutligt beslut år 1982 om att svensk industri i samarbete med utländsk industri skall utveckla det.

Detta innebär enligt överbefälhavaren att statsmakterna nu bör klart deklarerat att de är beredda att vidmakthålla svensk kapacitet att utveckla flygplan på en sådan nivå, att industrin i samarbete med utländsk industri kan ta fram framtida stridsflygplan samt att statsmakterna avdelar medel för systemdefinition och en inledande fas av utvecklingsarbetet på ett nytt enhetsflygplan.

Överbefälhavaren anser det vidare nödvändigt att statsmakterna nu klart tar ställning i flygplansfrågan. En fortsatt osäkerhet leder till ett orationellt utnyttjande av försvarsmaktens resurser, försvårar försvarsplaneringen och undergräver försvarets trovärdighet. Osäkerheten leder också till svårigheter att behålla tilltron till den egna förmågan, särskilt bland flygvapnets personal.

Ärendet har behandlats i militärledningen och i militärledningens rådgivande nämnd.

2.3 Föredraganden

Vid anmälan av prop. 1979/80:100 (bil. 7 s. 58) anförde jag bl. a. att överbefälhavarens programplan inte omfattade flygvapnets materielanskaffning. Jag angav att det var nödvändigt att ta ställning till försvarsgrenarnas materielanskaffning i ett sammanhang. Jag förordade därför att regeringens förslag beträffande berörda anslag skulle föreläggas riksdagen i särskild proposition under våren 1980. I avvaktan på denna behandlade jag inte avvägningsprogrammets utveckling eller de försvarsindustriella frågorna.

Överbefälhavaren har den 1 februari 1980 redovisat den del av programplanen som omfattar flygvapnets materielanskaffning.

Jag redovisar i det följande mina ställningstaganden till avvägningsprogrammets utveckling, flygplansanskaffningen och de försvarsindustriella frågorna.

2.3.1 Avvägningsprogrammets utveckling

Markstridsförbanden skall i samverkan med övriga stridskrafter kunna lösa stridsuppgifter inom invasionsförsvaret i gräns- och kustområden. De skall också, om det blir nödvändigt, kunna fullfölja striden inne i landet. Vissa förband skall avses för strid även inom sådana delar av vårt land som angriparen har tagit.

Avvägningsprogrammet omfattar arméförbanden utom vissa luftförsvarsförband samt kustartilleriförbanden.

Den planering som överbefälhavaren har redovisat innebär bl.a. följande.

Markstridsförbanden behåller i huvudsak sin nuvarande omfattning. Allmänt prioriteras eldkraften i form av främst pansarvärnsvapen samt vapen för indirekt eld. Infanteriförbandens rörlighet och eldkraft förbättras. Nytt rörligt kustartilleri tillförs förbanden. Brigader och rörligt kustartilleri prioriteras.

Förband med tunga pansarvärnsrobotar organiseras. Elva infanteribrigader moderniseras. Handlingsfriheten bevaras så att en tolfte moderniserad infanteribrigad eller mekaniserade förband kan organiseras efter planeringsperioden.

Norrlandsbrigaderna moderniseras och anpassas till de moderniserade infanteribrigadernas organisation.

Fyra pansarbrigader samt pansarförbanden i övre Norrland och på Gotland behålls. Handlingsfriheten bevaras avseende den framtida pansarorganisationen i östra Mellansverige.

Moderniseringen av en del av kustartilleriets fasta spärrbataljoner med nya tunga tornbatterier fullföljs.

Modernisering av två tunga rörliga kustartilleribataljoner påbörjas.

I förhållande till föregående programplan innebär planeringen bl. a. följande viktigare förändringar.

Den planerade organisationen av förband med tunga pansarvärnsrobotar har minskats. Vissa pansarförband behålls för att medge handlingsfrihet inför nästa försvarsbeslut.

Jag kan i huvudsak godta planeringen för avvägningsprogrammet Markstridsförband.

Övervattensstridsförbanden skall genom anfall mot en angripares sjötransportmedel och sjöstridskrafter och genom mineringar kunna

försvara anfall över havet. De skall vidare kunna skydda vår sjöfart och övriga förflyttningar till sjöss samt medverka i övervakning och incidentberedskap.

Avvägningsprogrammet omfattar ytattackförband, helikopterförband samt min- och minröjningsförband.

Den av överbefälhavaren redovisade planeringen innebär bl. a. följande.

Övervattensstridsförbanden skall kunna verka i flottiljförband. Sjörobotar med medellång räckvidd anskaffas. Helikoptrar med särskild utrustning används för att upptäcka och bekämpa ubåtar. God tillgång till sjöminor liksom modernisering av dessa eftersträvas. För utläggning av minor används särskilda minfartyg, övriga stamfartyg, helikoptrar och civila fartyg. Minröjningsfunktionen vidmakthålls så långt som det är möjligt.

Ytattackförbanden utvecklas mot två ytattackflottiljer och en självständig torpedbåtsdivision. Flottiljerna beväpnas med sjörobotar. Studier bedrivs för att klarlägga ytattackförbandens sammansättning och ledning när jagarna Halland och Småland går ur organisationen.

Sjörobotbeväpnade patrullbåtsförband organiseras och ett tredje minfartyg anskaffas.

Minröjningsförbanden minskas med fyra flottiljer. Studier pågår för att klarlägga minröjningsfunktionens framtida utformning.

I förhållande till föregående programplan innebär planeringen bl. a. följande viktigare förändringar.

Leveransen av det tredje minfartyget har uppskjutits ett år och fyra minröjningsflottiljer har utgått.

Jag kan i huvudsak godta planeringen för avvägningsprogrammet Övervattensstridsförband.

Fjärrstridsförbanden omfattar attackflyg- och ubåtsförband. Dessa förband skall utanför vår kust kunna anfalla främst en angripares tonnage för trupp- och underhållstransporter och därigenom minska hans styrka. Ubåtsförbanden skall även kunna lägga ut minor på stort avstånd från vår kust. Attackflygförbanden skall i samband med försvar mot en gränsinvasion kunna anfalla mål av olika slag även långt framför våra förband. Attackflyget skall också kunna sättas in mot en angripares luftlandsättningsföretag och kunna användas för direkt understöd av markstridsförbanden.

Överbefälhavarens planering av attackflygförbanden under perioden innebär 5,5 divisioner av flygplan AJ 37 Viggen och 5 lätta divisioner utrustade med flygplan SK 60. För ubåtsförbanden innebär planeringen tolv ubåtar.

Olika alternativ för omsättning av attackflygförbanden har planerats. Ett nytt ubåtssystem, A 17, utvecklas.

I förhållande till föregående programplan har alternativen med flygplanen A 20 och B3LA utgått ur planeringen.

Jag återkommer i det följande till frågan om omsättning av attackflygförbanden. I övrigt kan jag i huvudsak godta planeringen för avvägningsprogrammet Fjärrstridsförband.

Luftförsvarsförbanden skall kunna försvåra en angräparers flygkrigföring mot vårt land, skydda våra övriga stridskrafter och områden som är viktiga för totalförsvaret samt tillsammans med andra funktioner bidra till att befolkningen skyddas.

Avvägningsprogrammet omfattar jakt-, luftvärnsrobot- och luftvärnsförband samt stridslednings- och luftbevakningsförband.

Den planering som överbefälhavaren har redovisat innebär bl. a. följande.

Jaktförbanden börjar ombeväpnas med flygplan JA 37 Viggen. Balans upprätthålls mellan flygande förband, bas-, luftbevaknings- och stridsledningsförband. Luftvärnsförbandens antal behålls i huvudsak. En del av förbanden ges ökad effekt genom att robot 70 tillförs. Utveckling av ny materiel med mörker- eller allväderskapacitet påbörjas.

Åtta jaktdivisioner ombeväpnas med flygplan JA 37 Viggen.

Luftvärnsbataljoner med robot 70 organiseras under perioden. Luftvärnsförband med robot 67 moderniseras.

Radarkompanier för luftbevakning och stridsledning på hög höjd organiseras. Förband för låghöjds- och havsövervakning börjar organiseras i slutet av perioden.

I förhållande till föregående programplan innebär planeringen bl. a. den förändringen att anskaffningen av ny låghöjdsradar har lagts tidigare med en första etapp under perioden.

Jag kan i huvudsak godta planeringen för avvägningsprogrammet Luftförsvarsförband.

2.3.2 Flygvapnets materielanskaffning

Flygplansfrågan kan inte enbart bedömas från försvarspolitiska, ekonomiska, industripolitiska eller arbetsmarknadspolitiska utgångspunkter utan måste även sättas in i ett säkerhetspolitiskt sammanhang. Jag vill därför först något beröra de säkerhetspolitiska utgångspunkterna för flygplansfrågan innan jag behandlar de olika alternativ till flygplansanskaffning som föreligger.

Sverige har alltsedan andra världskriget vidmakthållit ett respektingivande försvar som stöd för sin neutralitetspolitik. Strävan har varit att skapa sådan balans mellan olika totalförsvargrenar och mellan skilda delar av det militära försvaret att en godtagbar effekt i olika tänkbara situationer skulle nås. Hittills har det militära försvaret främst utformats som ett invasionsförsvar och de därav motiverade resurserna har varit tillräckliga för att övervaka vårt territorium och avvisa kränkningar under fred och neutralitet.

Den ekonomiska situationen för det militära försvaret framtvingar en hårdare prioritering mellan olika uppgifter för försvarsmakten. En sådan prioritering måste ske med utgångspunkt i vår säkerhetspolitiska situation.

Sverige ligger i gränsområdet mellan två militära block. Områden i både norra och södra delen av det nordiska området har en ökande strategisk betydelse för maktblocken. Sverige spelar en viktig roll redan i fredstid för att upprätthålla stabiliteten och avspänningen i det nordiska området. Detta är en aspekt som våra nordiska grannländer fäster stor vikt vid. En avsevärd förändring av det svenska militära försvaret i förhållande till omvärlden skulle kunna leda till osäkerhet inom maktblocken om Sveriges ställning i en eventuell framtida, mera kritisk situation.

Avgörande för maktblockens åtgärder i fred och i mera kritiska situationer är deras föreställningar om ett eventuellt krigs karaktär. Försvarskommittén (Fö 1978:02) har i sitt betänkande (SOU 1979:42) Vår säkerhetspolitik från juni 1979 bedömt att ett krig i Europa åtminstone inledningsvis kommer att föras med konventionella stridsmedel. I syfte att nå en godtagbar politisk uppgörelse kan maktblocken därvid genomföra snabba, geografiskt begränsade operationer som syftar till att ställa motparten inför fullbordat faktum.

För att skapa respekt i omvärlden för den svenska neutralitetspolitiken är det därför nödvändigt att vi inom värnliktsförsvarets ram kan åstadkomma en förmåga till snabba, kraftsamlade militära insatser över hela territoriet. Därtill krävs en förmåga att förhindra kränkningar och medvetna överflygningar av svenskt område.

Mot denna bakgrund anser jag att kvalificerade flygstridskrafter för jakt-, attack- och spaningsändamål även inom en överblickbar framtid kommer att utgöra en nödvändig och väsentlig del av det svenska militära försvaret.

I detta sammanhang bör också framhållas den roll som inhemsk utveckling och tillverkning av flygplan under de senaste decennierna har spelat för den svenska säkerhetspolitiken. Genom en inhemsk utveckling har en svensk profil på vårt flygvapen kunnat säkerställas samtidigt som vi fått flygplan som har varit väl anpassade till våra operativa behov.

Flygstridskrafterna består främst av jaktflyg, attackflyg och spaningsflyg.

Jaktflyget omfattar f. n. tolv divisioner jaktflygplan av typ J 35 Draken. Deras främsta uppgift är att försvara flyg- och robotanfall mot vårt land genom att bekämpa flygplan och robotar i luften. Flygplan J 35 Draken ersätts under 1980-talet av flygplan JA 37 Viggen (Jaktviggen). Enligt nu gällande planeringsinriktning anskaffas åtta divisioner. Jaktviggen förutsätts vara kvar i krigsorganisationen under hela 1990-talet.

Attackflyget består f. n. av fem och en halv divisioner medeltunga attackflygplan AJ 37 Viggen (Attackviggen) och fem divisioner lätt attack

med skolflygplanet SK 60. Attackflygets uppgift är att förhindra eller försvåra invasion genom anfall mot stridskrafter såväl till lands som till sjöss. Den tekniska livslängden hos Attackviggen medför att det uppstår behov att ersätta flygplanet i början av 1990-talet. Tidpunkten för ersättning av flygplan SK 60 är beroende av hur systemet utnyttjas i fortsättningen. Om flygplanet används enbart till flygutbildning, bör ett nytt skolflygplan anskaffas i början av 1990-talet. Om attackuppgifterna kvarstår, behöver det ersättas redan i slutet av 1980-talet.

Spaningsflyget består av tre fredsdivisioner av flygplan S 37 Viggen (Spaningsviggen) och har till uppgift att skaffa upplysningar om motståndarens dispositioner. Den tekniska livslängden hos Spaningsviggen medför att den behöver ersättas under första delen av 1990-talet.

Frågan om ersättning av dagens attack- och skolflygplanssystem har varit föremål för omfattande utredningar under hela 1970-talet. Därutöver har ett visst arbete påbörjats både när det gäller att vidareutveckla Jaktviggen till ett medeltungt attackflygplan med benämningen A 20 och att utveckla ett nytt lätt attack- och skolflygplan kallat B3LA.

I prop. 1976/77:74 om inriktningen av säkerhetspolitiken och totalförsvarets fortsatta utveckling (bil. 1 s. 124-129) anslöt sig regeringen till 1974 års försvarsutrednings rekommendationer (SOU 1977:1 Totalförsvaret 1977 - 82) att det medeltunga attackflygplanet A 20 borde utvecklas och att ett kompletterande underlag var nödvändigt, innan beslut kunde fattas angående inriktningen av kommande anskaffning av attack- och skolflygplan. Riksdagen (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) beslöt enligt regeringens förslag.

För att nära följa och utvärdera det fortsatta arbetet tillkallades den s. k. B3LA-beredningen, som lämnade sin rapport (Ds Fö 1977:7) i oktober 1977. Beredningen fann att valet borde stå mellan ett alternativ som innehöll sex divisioner av flygplan A 20 och 45 skolflygplan av utländsk eller svensk tillverkning och ett alternativ som omfattade nio divisioner av flygplan B3LA och två divisioner av Attackviggen, som i sin nuvarande utformning skulle behållas intill mitten av 1990-talet. Alternativet med flygplan B3LA beräknades kräva ett tillskott till det militära försvarets planeringsram för perioden 1977/78 - 1981/82 av ca 350 milj. kr. per budgetår. Motsvarande tillskott för alternativet med flygplan A 20 beräknades till 100 milj. kr. per budgetår.

I prop. 1977/78:95 om anslaget Flygvapenförband: Forskning och utveckling anfördes att flera skäl talade för att man inte skulle fatta slutligt beslut i flygplansfrågan under våren 1978. B3LA-beredningen hade inte haft möjligheter att studera konsekvenserna för den svenska flygindustrin och för vissa av försvarets myndigheter och verkstäder av att inte utveckla och anskaffa flygplan B3LA. Det fanns en betydande osäkerhet om vad produktionen och driften av Jaktviggen skulle komma att kosta, om den

måste ske utan stöd av så stora utvecklingsavdelningar som de berörda företagen hade då. Vidare ansågs den version av flygplan A 20 som överbefälhavaren förordade inte kunna anskaffas inom planeringsramen. Det fanns därför anledning att närmare överväga om och i så fall hur Viggen borde utvecklas till ytterligare en attackversion och om det fanns något utländskt alternativ till flygplan A 20. Det borde vidare undersökas på vilket sätt och i vilken utsträckning som det var möjligt att inom andra områden ta till vara det tekniska kunnande som flygindustrin representerar. Med hänsyn till frågans stora betydelse tillkallades i januari 1978 en parlamentarisk kommitté, flygindustrikommittén (Fö 1978:01), för att ta fram ytterligare beslutsunderlag för det fall att flygplan B3LA inte skulle komma att utvecklas. Flygindustrikommittén föreslog i sitt betänkande (Ds Fö 1978:8) i oktober 1978, att anskaffningen av attackflygplan närmast borde inriktas mot flygplan A 20, om en anskaffning av flygplan B3LA inte kom till stånd. Med hänsyn till möjligheterna att inrymma olika A 20-alternativ inom den gällande försvarsramen och med hänsyn till de operativa bedömningar som hade redovisats för kommittén förordade den ett alternativ som omfattade åtta divisioner av flygplan JA 37 och sex divisioner av flygplan A 20. Denna anskaffning rymdes dock inte helt inom det ekonomiska utrymme som överbefälhavaren hade beräknat fanns tillgängligt för ersättning av attackflygplan under perioden 1979/80 – 1983/84.

Efter det att flygindustrikommittén hade avlämnat sitt betänkande inkom från försvarets materielverk till försvarsdepartementet ett nytt underlag avseende en variant av flygplan B3LA med benämningen SK 38/A 38. Detta underlag avvek i ekonomiskt avseende väsentligt från tidigare underlag. Kravet på tillskott till försvarsmaktens ram kunde enligt försvarets materielverks uppfattning minskas från tidigare angivna 350 milj. kr. per budgetår till 60 milj. kr. per budgetår under den första femårsperioden.

Regeringen uppdrog i december 1978 åt överbefälhavaren att utreda förutsättningarna för en eventuell anskaffning av flygplan SK 38/A 38. Av uppdraget framgick bl. a. att överbefälhavaren borde analysera de långsiktiga ekonomiska följderna för försvaret i dess helhet av en anskaffning av flygplan SK 38/A 38.

Överbefälhavaren överlämnade i februari 1979 den begärda utredningen. I denna förordade överbefälhavaren SK 38/A 38-alternativet endast under förutsättning att försvarsmakten efter budgetåret 1981/82 kunde påräkna en sådan höjd ekonomisk ram, att flygplanssystemen kunde tillföras erforderliga resurser inom ramen för en balanserad avvägning mellan skilda försvarsfunktioner. Inte heller alternativet med flygplan A 20 kunde inrymmas utan en ökad försvarsram. Överbefälhavaren framhöll att om inte tillräckliga resurser kunde tillföras det militära försvaret, en fortsatt flygplansanskaffning borde inriktas mot utländska alternativ.

Min företrädare anförde i prop. 1978/79:138 om vissa anslagsfrågor m. m. rörande försvaret att det pågående arbetet med projekten B3LA och SK

38/A 38 borde avbrytas. Vidare förordades att en vidareutveckling av flygplan JA 37 Jaktviggen till det medeltunga attackflygplanet A 20 på grund av kostnaderna inte borde komma i fråga på den kvalitetsnivå som överbefälhavaren hade funnit önskvärd. Enligt min företrädare var det därför nödvändigt att undersöka om någon form av vidareutvecklad Jaktviggen kunde fylla ett väsentligt operativt behov på en godtagbar ekonomisk nivå. Min företrädare förordade att ett visst utvecklingsarbete på Jaktviggen borde fortgå under budgetåret 1979/80 till dess att detta var klarlagt. Vidare anmäldes att överbefälhavarens planering för perioden 1980/81 – 1984/85 måste föreligga innan ställning kunde tas till frågan om utveckling och anskaffning av nya flygplan. I denna planering borde möjligheterna till och konsekvenserna av ett antal alternativ med varierande antal Jaktviggendivisioner, divisioner med vidareutvecklade Jaktviggen och divisioner med utländska flygplan granskas. Även olika alternativ till anskaffning av beväpnade och obehäpnade skolflygplan skulle vägas in i det avdelade ekonomiska utrymmet. Riksdagen beslöt i enlighet härmed (FöU 1978/79:23, rskr 1978/79:327). Försvarsutskottet erinrade därvid om att 1978 års försvarskommitté bl. a. har till uppgift att granska alternativa möjligheter till anskaffning av jaktflygplan, luftvärnsrobotar och andra luftförsvarskomponenter samt att lämna förslag om den framtida avvägningen mellan skilda åtgärder för luftförsvar.

Regeringen gav i april 1979 överbefälhavaren kompletterande direktiv för programplaner för perioden 1980/81 – 1984/85 och anslagsframställningar för budgetåret 1980/81. Överbefälhavaren skulle redovisa planering för en fortsatt flygplansanskaffning i enlighet med två alternativ. Båda alternativen skulle grundas på förutsättningen att Jaktviggen vidareutvecklas till begränsad attackkapacitet med bl. a. förmåga att bära sjömålsrobotar. Vidare skulle som framtida ersättare för Viggensystemet förutsättas en ny flygplansplattform med produktion och kompletterande utveckling vid svensk industri och så långt möjligt svensk beväpning. Det ena alternativet förutsatte lägst sammanlagt tio divisioner Jaktviggen och vidareutvecklade Jaktviggen samt ett nytt skolflygplan med mycket begränsad beväpning där antalet bestäms av utbildningsbehovet. Det andra alternativet förutsatte lägst åtta divisioner Jaktviggen och vidareutvecklade Jaktviggen samt ett skolflygplan med viss beväpning, bl. a. förmåga att bära sjömålsrobotar. Båda alternativen skulle grundas på att svensk industri skulle delta i produktionen och att denna skulle bedrivas på en förhållandevis jämn nivå utan påtagliga luckor eller dubbelbeläggningar. Vidare skulle industrins utvecklingskapacitet på det militära området anpassas till en nivå motsvarande vad som krävs för den nya flygplansplattform som angavs i direktiven. Vid detaljutformningen av alternativen skulle möjligheterna till och konsekvenserna av att förlänga livstiden på flygplan av typ J 35 Draken och 37 Viggen granskas. En sådan förlängning skulle i den utsträckning överbefälhavaren fann operativt

lämplig samt tekniskt och ekonomiskt möjlig genomföras i de två alternativen.

Regeringen gav härutöver i november 1979 överbefälhavaren direktiv att översiktligt granska möjligheterna till och konsekvenserna av en anskaffning av flygplan från utlandet. Enligt detta alternativ förutsågs ett sådant utländskt flygplanssystem i mitten av 1990-talet ingå i flygvapnet vid sidan av åtta divisioner av flygplan JA 37, i första hand som ersättare för utgående flygplan av typ AJ 37 Attackviggen och S 37 Spaningsviggen. Stor vikt skulle dock läggas vid flygplanssystemets luftförsvarsegenskaper. Överbefälhavaren skulle som referensalternativ förutsätta ett utländskt flygplan som har ungefär samma prestanda som det amerikanska flygplanet F 16.

Överbefälhavaren överlämnade till regeringen den 1 februari 1980 underlag i flygplansfrågan samt komplettering till programplanen för det militära försvaret för perioden 1980/81 – 1984/85. Överbefälhavaren har – utöver de alternativ som regeringen tidigare har angett – granskat ett alternativ, där man direkt inriktar arbetet mot en framtida ersättning av hela Viggensystemet med ett enhetsflygplan för jakt-, attack- och spaningsuppgifter (JAS), som i väsentliga avseenden har utformats för att passa våra speciella förhållanden.

Frågan om ersättning av dagens attack- och skolflygplanssystem har, som tidigare nämnts, utretts under större delen av 1970-talet. Härvid har av olika skäl beslut om utveckling och anskaffning successivt uppskjutits. Detta har medfört att tidsskillnaden har minskat mellan ersättningen av dagens attack- och skolflygplanssystem samt den framtida ersättningen av hela Viggensystemet. Under denna tid har också den tekniska utvecklingen förändrat förutsättningarna för att utveckla och producera stridsflygplan. Mot denna bakgrund måste man överväga att avstå från en omedelbar ersättning av dagens lätta attack- och skolflygplanssystem för att i stället ersätta hela Viggensystemet under 1990-talet. En sådan inriktning stöds av överbefälhavarens perspektivstudier, där det operativa behovet av ett flygplan som är allsidigt användbart för jakt-, attack- och spaningsuppgifter klart har belagts i samtliga handlingsvägar. Jag finner det därför viktigt att detta delvis nya alternativ granskas och jämförs med de alternativ som regeringen tidigare har angett. Jag övergår nu till att behandla de alternativ för flygplansanskaffningen som därmed föreligger.

I samtliga de alternativ som redovisas i det följande ingår åtta divisioner av Jaktviggen. Jag anser liksom överbefälhavaren att beslut om anskaffning av den tredje delserien av Jaktviggen bör fattas under budgetåret 1980/81.

Alternativ A:1 förutsätter utveckling och anskaffning av fem divisioner av ett beväpnat skolflygplan benämnt SK 1. Efter produktion av detta anskaffas ett utländskt flygplanssystem. Flygplan SK 1 är en vidareutvecklad version av nuvarande flygplan SK 60. Flygplanet är i huvudsak utformat för att användas för utbildningsändamål. Det kan inte bära den sjömålsrobot med

lång räckvidd (Rbs 15), som f. n. utvecklas gemensamt för marinen och flygvapnet. Flygplanet ger på grund av sina låga prestanda inte något nämnvärt tillskott till luftförsvaret. Jag anser att den operativa effekt som fem divisioner av flygplan SK 1 skulle tillföra vårt försvar inte står i rimlig relation till redovisade kostnader. Jag finner vidare att ett framtida JAS-system då måste anskaffas från utlandet. Jag anser liksom överbefälhavaren att flygplan SK 1 inte bör utvecklas och anskaffas.

Alternativ A:2 förutsätter utveckling och anskaffning av nio divisioner av ett beväpnat skolflygplan med högre kvalitetsnivå än SK 1. Flygplanet benämns SK 2. Efter produktion av detta anskaffas ett utländskt flygplanssystem. Flygplan SK 2 byggs i två separata versioner. Den ena är en ensitsig version för attackuppgifter (sju divisioner). Den andra är en tvåsitsig version för i huvudsak skoluppgifter och med begränsad attackkapacitet (två divisioner). Flygplanet har i flera avseenden liknande utformning som flygplan SK 60. Skillnaderna är främst betingade av förmågan att bära sjömålsrobotar samt anpassningen till det framtida bassystemet. Flygplan SK 2 kan bära en betydande vapenlast men möjligheterna att utnyttja dessa vapen begränsas av flygplanets mindre goda elektronikutrustning m. m. och därmed dåliga möjlighet att överleva i stridsmiljö. Bidraget till den totala luftförsvarsförmågan är liten.

För att svensk flygindustri skall kunna fortleva efter flygplan SK 2 fordras militära beställningar utöver vad detta flygplan ger. Några sådana beställningar har inte inplanerats. Därutöver är kostnadsbilden för projektet sådan, att ett utvecklingsarbete för en efterträdare till Viggensystemet av ekonomiska skäl inte kan bedrivas parallellt med att flygplan SK 2 produceras under andra hälften av 1980-talet. Detta innebär att flygplan SK 2 blir det sista stridsflygplan som utvecklas av svensk industri och att en planerad avveckling av denna industrigren bör påbörjas snarast.

Jag anser liksom överbefälhavaren att detta alternativ ligger på en väsentligt lägre operativ nivå än B3LA/A 38 och A 20 och därmed innebär ett klart avkall på den operativa styrkan hos attackflygfunktionen under slutet av 1980-talet och början av 1990-talet. Flygplan SK 2 ger enligt min mening inte tillräcklig operativ effekt trots de stora ekonomiska uppostringar som måste göras. Jag finner vidare att den utvecklande delen av svensk flygindustri avvecklas efter projektet SK 2. Jag anser liksom överbefälhavaren att flygplan SK 2 inte bör utvecklas och anskaffas.

Alternativen C förutsätter modifiering och anskaffning av två divisioner Jaktviggen med förbättrad attackkapacitet (JA 37 B) utöver inplanerade åtta divisioner Jaktviggen. Vidare modifieras fyra divisioner av flygplan J 35 Draken för attackuppgifter. Olika modifieringsgrad av J 35 Draken har studerats. Efter produktion av flygplan JA 37 B förutsätts ett utländskt flygplanssystem anskaffas.

Studierna har visat att attackmodifieringar av flygplan J 35 Draken inte ger

en effekt som motsvarar kostnaderna. Ett förlängt utnyttjande av flygplan J 35 Draken till fram mot år 1995 utan attackmodifiering ger dock ett betydande effekttillskott till luftförsvarsförmågan till rimlig kostnad. Häri-
genom undviks också kapitalförstöring.

Utveckling och produktion av två divisioner JA 37 B ger ett kvalitativt sett godtagbart system. Antalet flygplan är dock otillräckligt.

Luftförsvarsförmågan får genom flygplan J 35 Draken och flygplan JA 37 B ett betydande effekttillskott under första hälften av 1990-talet.

Jag anser liksom överbefälhavaren att en ekonomiskt godtagbar inriktning av alternativet medför kvalitativa och kvantitativa brister i attackfunktionen. Bristerna uppvägs inte av alternativets goda luftförsvarskapacitet. Jag finner vidare att den utvecklande delen av svensk flygindustri snabbt avvecklas enligt detta alternativ. En kombination av flygplan JA 37 B och ett attackmodifierat flygplan J 35 Draken bör således inte utvecklas och anskaffas. Ett förlängt utnyttjande av flygplan J 35 Draken i luftförsvarsfunktionen bör dock enligt min mening planeras.

Alternativen D förutsätter anskaffning av sex divisioner utländska flygplan snarast efter det att Jaktviggen har slutat produceras, dvs. år 1988 enligt nuvarande plan. För värderingen har förutsatts en anskaffning av ett system som har liknande prestanda som flygplan F 16.

Detta flygplan bedöms under 1990-talet vara ett kvalificerat jaktflygplan med god attack- och spaningskapacitet. Flygplanet förutsätts kunna bära sjömålsrobotar med lång räckvidd (Rbs 15) och en i övrigt omfattande attack- och jaktbeväpning. Alternativet innebär ett betydande effekttillskott till luftförsvaret. Bl. a. möjligheterna att förse flygplanet med beväpning mot mark- och sjömål skapar goda förutsättningar för en effektiv insats. Vissa problem kan finnas när det gäller en fullständig anpassning till vårt bassystem.

Detta alternativ innebär en omedelbar nedläggning av en utvecklande svensk flygindustri. Problem kan därmed komma att uppstå med fortsatt produktion av Jaktviggen samt med drift och underhåll av hela Viggenssystemet.

Jag anser liksom överbefälhavaren att vid val mellan av regeringen anvisade alternativ är anskaffning av ett utländskt flygplan motsvarande flygplan F 16 av operativa skäl att föredra. Jag återkommer i det följande till frågan om hur handlingsfrihet att köpa flygplan i utlandet skall behållas till försvarsbeslutet år 1982. Jag kan för min del inte utesluta att en sådan anskaffning kan bli nödvändig.

Jag övergår nu till att behandla alternativet att ersätta hela Viggenssystemet med ett JAS-system. Alternativet innebär att den hittills förutsatta separata anskaffningen av attackflygplan inte sker och att ett nytt skolflygplan anskaffas först i mitten av 1990-talet. Detta innebär en viss försvagning av attackfunktionen under senare delen av 1980-talet jämfört med tidigare

planering. Möjligheten att utnyttja ett ökat antal divisioner av flygplan J 35 i luftförsvaret kan till viss del kompensera detta.

Som jag tidigare har anfört har tidsskillnaden minskat mellan ersättningen av dagens attack- och skolflygplanssystem samt den framtida ersättningen av hela Viggensystemet. Vidare har den militärtekniska utvecklingen gjort det möjligt att med mindre och lättare flygplansplattformar lösa uppgifter för vilka tidigare krävdes betydligt större flygplan. Härigenom skulle den hittillsvarande kostnadstrenden för flygplanssystem kunna brytas.

Det perspektivplanearbete som bedrivits av överbefälhavaren har entydigt visat på ett operativt behov av en ny gemensam plattform för jakt-, attack- och spaningsuppgifter (JAS) under 1990-talet. Det gäller på alla studerade ekonomiska nivåer.

Mot bakgrund av vad jag har anfört i det föregående anser jag i likhet med överbefälhavaren att flygplansanskaffningen nu bör inriktas mot att i början av 1990-talet påbörja ersättning av Viggensystemet. Det framtida JAS-flygplanet bör i så hög grad som möjligt tillgodose de särskilda svenska kraven på allsidighet och operativa förutsättningar.

Ett JAS-system kan anskaffas på olika sätt.

En första möjlighet är köp av ett färdigt utländskt flygplan. Ett exempel på ett tänkbart flygplanssystem är det amerikanska flygplanet F 16. Jag har tidigare redovisat vissa konsekvenser av detta alternativ. Exempel på andra möjliga flygplanssystem kan vara det amerikanska flygplanet F 18 eller framtida avancerade västeuropeiska stridsflygplan.

En andra möjlighet är licenstillverkning av ett utländskt flygplan. Detta är enligt nu tillgänglig erfarenhet inte ekonomiskt lönsamt. Däremot kan man tänka sig slutmontering i Sverige, vilket medför viss sysselsättning vid industrin och ett långsammare utflöde av pengar.

En tredje möjlighet är samarbete med ett eller flera andra länder om utveckling och produktion av ett gemensamt flygplan.

Västtyskland, Storbritannien och Frankrike studerar f. n. hur dagens generation av jakt- och attackflygplan skall ersättas under 1990-talet. I Västtyskland studerar landets flygindustri alternativa lösningar för ett nytt flygplansprojekt benämnt TKF 90 (Taktisches Kampflugzeug). I Storbritannien studeras alternativa lösningar inom ramen för ett projekt benämnt AST 403 (Air Staff Target). Man planerar att ersättning av vissa av dagens engelska flygplan skall påbörjas före år 1990. Även i Frankrike pågår arbete som syftar till ett nytt flygplanssystem under 1990-talet.

Ett antal flygplan har redan utvecklats i Europa i samarbete mellan olika länder. Flygplanet Tornado av Storbritannien, Västtyskland och Italien, flygplanet Alpha Jet av Västtyskland och Frankrike samt flygplanet Jaguar av Frankrike och Storbritannien är exempel på detta. Många flygindustrier i Europa har därför stor och långvarig erfarenhet av samarbete vad avser både utveckling och produktion. Detta samarbete har lett till en allt bättre

förmåga att hantera och förebygga uppkommande problem, som alltid är förknippade med internationellt teknologiskt samarbete. En av fördelarna med samarbete är en lägre kostnad för var och en till följd av delade utvecklingskostnader och större tillverkningsserier. En annan vinst är den möjlighet till bibehållen teknisk kompetens som blir resultatet av att varje företag får delta i fler projekt.

Det är sannolikt att det studiearbete beträffande 1990-talets flygplansgeneration som nu genomförs på olika håll i Europa leder till ett samarbetsprojekt mellan två eller flera parter inom de närmaste åren.

En fjärde möjlig anskaffningsväg är att ta fram ett nytt flygplanssystem i Sverige men med en större andel utländska komponenter än tidigare i syfte att nedbringa kostnaderna, som annars blir orimligt höga vid den begränsade serie det trots allt skulle bli fråga om. Alternativet skulle kunna kallas för inhemskt sammanhållen utveckling av en ny flygplansplattform. Samarbete med utlandet skulle i ett sådant alternativ sannolikt komma att ske industri till industri. Det kan heller inte uteslutas att ett annat land vill delta i ett sådant svenskt projekt på en bredare bas.

Utgångspunkterna för ett svenskt JAS-projekt är följande.

Det är möjligt att med känd teknik – bl. a. lättare och mindre bränslekrävande motor, nya lätta kompositmaterial och miniatyreringen på elektronikområdet – konstruera ett stridsflygplan som väger omkring hälften av Viggen men har samma eller bättre prestanda. Kostnaderna för moderna stridsflygplan är starkt beroende av vikten, varför kostnadstrenden borde kunna brytas.

Det borde vidare gå att hålla utvecklingskostnaderna nere genom att i största möjliga utsträckning antingen köpa färdiga komponenter utomlands eller licenstillverka dem i Sverige eller samarbeta med utländsk tillverkare om gemensam utveckling. Exempel på komponenter som inte behöver utvecklas i Sverige är motor, landningsställ och katapultstol. Exempel på komponenter som torde kunna samutvecklas är styrsystem och radar.

Genom prioritering av de egenskaper som är viktiga för det svenska försvaret, t. ex. basanpassning, kan vi få ett flygplan som har en svensk profil med de fördelar detta ger. Härigenom undgår man att betala för de eventuella överprestanda som ett utländskt flygplan har. Vidare skulle man med ett svenskt JAS-flygplan bygga vidare på de tekniska erfarenheterna av Viggensystemet och dessutom ta till vara delar av det arbete som har lagts ned på utvecklingen av B3LA.

Enligt min mening skulle en inhemskt sammanhållen utveckling av flygplanssystemet JAS vara fördelaktig från försvarspolitiska och säkerhetspolitiska synpunkter, förutsatt att det kan realiseras till rimliga kostnader. Vid en inhemsk systemsammanhållning kan flygplanssystemet anpassas till svenska operativa förhållanden. Detta medför att en lämplig avvägning kan ske mellan de egenskaper som krävs för luftförsvar, attack och spaning. Flygplanet kan också helt anpassas till vårt bassystem. Detta ökar avsevärt

möjligheterna till en spridd och skyddad basering. En inhemskt sammanhållen utveckling och produktion av flygplan JAS innebär inte att vi blir oberoende av utlandet, eftersom ett ökat antal komponenter förutsätts anskaffas från utlandet. Alternativet innebär dock en markering gentemot omvärlden att vi avser behålla en självständig flygplansproduktion som stöd för vår neutralitetspolitik.

Överbefälhavaren föreslår att han får i uppdrag att genomföra en inledande fas av utveckling för att möjliggöra ett slutligt beslut år 1982 om att svensk industri i samarbete med utländsk industri skall utveckla ett JAS-flygplan. Överbefälhavaren föreslår vidare att beställningsbemyndiganden om 500 milj. kr. och betalningsmedel om 411 milj. kr. avdelas för detta ändamål intill år 1982.

Jag har i det föregående förordat att flygplansanskaffningen skall inriktas mot att ersätta hela Viggensystemet med ett JAS-system. Det underlag som föreligger från myndigheter och industri är inte fullständigt. Möjligheterna till samarbete med utlandet liksom förutsättningarna för en inhemskt sammanhållen utveckling kan inte nu helt överblickas. Det taktiska, tekniska och ekonomiska underlaget för flygplanssystem JAS är ofullständigt.

Detta medför att det inte nu är möjligt att slutligt avgöra om flygplan JAS kan utvecklas i Sverige. För att möjliggöra ett sådant avgörande beslut i samband med 1982 års försvarsbeslut behövs tillgång till dels en systemplanering av ett svenskt alternativ för anskaffning av JAS-systemet, dels underlag för alternativ anskaffning i utlandet, om en svensk JAS-utveckling inte visar sig vara möjlig eller ekonomiskt hållbar. För att det avgörande beslutet skall kunna fattas år 1982 förordar jag att sammanlagt 200 milj. kr. avdelas för projektstudier och systemdefinition under budgetåren 1980/81 och 1981/82. Jag har då förutsatt att även industrin är beredd att avdela egna medel för denna verksamhet fram till år 1982. Som en utgångspunkt för detta arbete bör gälla att medlen används så att produktion av ett svenskt JAS-flygplan kan inledas år 1990, om riksdagen år 1982 fattar ett sådant beslut. Detta innebär att viss begränsad utvecklingsverksamhet måste genomföras före år 1982, bl. a. för att ett tillräckligt genomarbetat beslutsunderlag skall kunna föreläggas riksdagen. Mot denna bakgrund avser jag föreslå regeringen att uppdra åt överbefälhavaren att senast den 1 oktober 1981 till regeringen redovisa erforderligt beslutsunderlag beträffande anskaffning av ett JAS-system. Underlaget skall avse bindande offerter för ett svenskt alternativ och budgetpriser för utländska alternativ.

Överbefälhavaren anser att ett svenskt JAS-system bör utvecklas inom ramen för successivt förändrade arbetsformer mellan myndigheter och industri varvid industrin får ett ökat eget ansvar, men också får stå en större risk. Enligt överbefälhavaren förutsätter detta en kraftfull projektledning inom försvarsmakten samt maximerade kostnadsramar.

Jag anser liksom överbefälhavaren att vid en inhemskt sammanhållen

utveckling av ett JAS-system arbetsformerna mellan myndigheterna och industrin bör förändras. Industrin bör få ett ökat ansvar men samtidigt få stå en större egen risk för projektet. Mot denna bakgrund och med hänsyn till såväl projektets stora betydelse som behovet av särskilda insatser under den korta tid som står till förfogande fram till 1982 års försvarsbeslut, anser jag liksom överbefälhavaren att arbetet med ett svenskt JAS-system bör ledas av en särskilt utsedd ledningsgrupp, underställd överbefälhavaren. Jag avser föreslå regeringen att uppdra åt överbefälhavaren att föreslå hur en sådan ledningsgrupp skall vara sammansatt. Ledningsgruppen bör vara ett på heltid arbetande organ med uppgift att styra myndigheternas och industrins verksamhet med JAS-projektet. Överbefälhavaren skall i första hand genom ledningsgruppen fortlöpande orientera regeringen. Framställningar om medel för JAS-projektet skall ske genom ledningsgruppen.

Samtliga anskaffningsformer för ett JAS-system innebär ett ökat utlands-samarbete i förhållande till dagsläget. Detta är oundvikligt med hänsyn till de mycket stora kostnader som är förknippade med en helt självständig flygplansproduktion. Enligt min mening är det av detta skäl väsentligt att vi noga följer den internationella utvecklingen på det militära flygområdet. Jag avser därför ta initiativ till en uppföljning inom regeringskansliet för att undersöka möjligheterna till och konsekvenserna av ett svenskt deltagande i olika former i utländska flygplansprojekt. Vidare bör undersökas om något annat land är intresserat av att delta i en i Sverige sammanhållen utveckling av ett JAS-flygplan.

Med hänsyn till JAS-projektets stora nationella betydelse finner jag det lämpligt att de politiska partiernas representanter i militärledningens rådgivande nämnd genom min försorg informeras om såväl utvecklingen inom det svenska JAS-projektet som de utlandskontakter som tas genom regeringskansliet.

Jag övergår nu till att behandla förutsättningarna för en långsiktig inriktning av verksamheten vid svensk flygindustri. Härvid utgår jag från alternativet att riksdagen år 1982 fattar beslut om att utvecklingen av ett flygplan JAS skall hållas samman inom landet eller ske tillsammans med en eller flera samarbetsparter. Om riksdagen vid detta tillfälle fattar beslut att direktanskaffa ett utländskt JAS-system, innebär det att den utvecklande delen av svensk flygindustri avvecklas.

Livslängden på moderna stridsflygplan är sådan, att försvaret inte har ett kontinuerligt behov av utveckling av nya stridsflygplan. Försvarets ekonomiska resurser ställer vidare krav på att kostnaderna för nya stridsflygplan hålls på en rimlig nivå. Detta gör att den utvecklande delen av svensk flygindustri inte kontinuerligt kan sysselsättas för det svenska försvaret. Den kan heller inte i nuvarande omfattning sysselsättas med militära projekt. Dock krävs en viss lägsta nivå av militär och civil sysselsättning för att säkerställa driften av nuvarande svenska flygplan.

Efter samråd med chefen för industridepartementet vill jag därför framhålla att svensk flygindustri med hänsynstagande till vad som är säkerhetspolitiskt och ekonomiskt möjligt måste ges en ny inriktning även i det fall flygplan JAS utvecklas och tillverkas i Sverige. Kostnaderna för utveckling och produktion måste avsevärt reduceras bl.a. genom ökat samarbete med utlandet. En förutsättning för att JAS-projektet skall kunna genomföras vid svensk industri är att antalet personer som är sysselsatta med militär utveckling och produktion i det närmaste halveras i jämförelse med vad som krävdes för Viggen. För att möjliggöra en jämn flygindustriell verksamhet på en lämplig nivå är det nödvändigt att industrin kombinerar den militära delen av verksamheten med satsning på utveckling och produktion av civila produkter, främst inom flyg- och rymdområdena. Detta har redan med statligt stöd påbörjats vid Saab-Scania AB och Volvo Flygmotor AB. Sålunda har statsmakterna tidigare beslutat att bevilja ett lån om 138 milj. kr. till Volvo Flygmotor AB för att finansiera dess andel i ett civilt samarbetsprojekt med det amerikanska företaget General Electric Company (prop. 1979/80:13, NU 1979/80:6, rskr 1979/80:39). Vidare har regeringen i proposition den 28 februari 1980 (prop. 1979/80:115) föreslagit riksdagen att bevilja flygindustrin stöd i form av lån och bidrag på tillsammans 520 milj. kr.

För svensk flygindustri skulle JAS innebära en långsiktig och stabil inriktning. Den flygtekniska kompetensen skulle därigenom kunna vidmakthållas i Sverige men med väsentligt mindre volym vad gäller militär andel. Härigenom vidmakthålls dock den bas som är en förutsättning för fortsatt satsning på civila projekt. På samma sätt är civil produktion en förutsättning för att ett JAS-flygplan skall kunna utvecklas och produceras till en realistisk kostnad.

Även en utveckling av ett svenskt JAS-flygplan ställer enligt min mening krav på avsevärda strukturförändringar inom svensk flygindustri.

Jag har i det föregående anfört att ett svensk JAS-projekt förutsätter ändrade relationer mellan myndigheterna och industrin, varvid industrin skulle ges ökat ansvar. Detta kommer givetvis att påverka organisationen och personalbehovet vid försvarets materielverk. Jag vill i detta sammanhang erinra om att dessa frågor utreds av 1979 års militära flygindustrikommitté (Fö 1979:02) och 1979 års materielanskaffningskommitté (Fö 1979:03). Jag avser att återkomma till regeringen i denna fråga när förslag från dessa kommittéer föreligger.

2.4 Hemställen

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

- att godkänna de riktlinjer för krigsorganisationens fortsatta utveckling och flygplansanskaffningen som jag har angett i det föregående.

3 Anslagsfrågor för budgetåret 1980/81

B Arméförband

B 2. Arméförband: Materielanskaffning

1978/79	Utgift	994 243 010 ¹
1979/80	Anslag	999 500 000
1980/81	Förslag	947 700 000

¹ Varav 234.3 milj. kr. i prisregleringsmedel.

Verksamheten under anslaget omfattar dels sådant materielunderhåll som inte är en direkt följd av materielens förrådshållning eller utbildning och övningar vid förbanden, dels anskaffning av alla förnödenheter för krigsorganisationens utrustnings- och ersättningsbehov samt anskaffning av viss materiel för fredsbruk. Verksamheten inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningarna bestäms av medelstilldelningen.

Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1979 3 398 652 293 kr. För budgetåret 1979/80 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 1 128 milj. kr. och anvisat ett anslag av 999,5 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1980 blir (3 398 652 293 + 1 128 000 000 - 999 500 000) 3 527 152 293 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppslag m. m.	1979/80		1980/81			
			Chefen för armén		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Arméförband: Centralt vidtaget materielunderhåll m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammet						
Fördelningsförband m. m.	9 600	} 74 000	6 900	16 600	} 30 500	55 900
Infanteribrigad m. m.	4 400		4 100	6 100		
Norrlandsbrigad m. m.	1 100		1 000	1 800		
Pansarbrigad m. m.	2 000		3 900	6 000		
Centrala och högre regionala lednings- och underhållsförband	2 100		400	1 000		
Lokalförsvarsförband	6 300		3 200	9 000		
Hemvärnet	-		-	400		
Gemensamma produktionsresurser	10 000		11 000	15 000		

Primatuppdrag m. m.	1979/80		1980/81			
			Chefen för armén		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Arméförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammet						
Fördelningsförband m. m.	60 200	} 1 024 600	19 800	223 300	} 201 800	} 885 200
Infanteribrigad m. m.	109 400		13 800	343 600		
Norrlandsbrigad m. m.	38 200		3 600	109 500		
Pansarbrigad m. m.	95 300		5 500	35 800		
Centrala och högre regionala lednings- och underhållsförband	10 700		82 000	17 000		
Lokalförsvarsförband	49 000		18 200	54 900		
Hemvärnet	2 000		1 700	3 900		
Gemensamma produktionsresurser	91 300		57 200	97 200		
Till regeringens disposition	160 000		-	-		
Arméförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. av viss sjukvårdsmateriel för delprogrammet						
Fördelningsförband m. m.	10 400	} 23 900	7 200	9 600	} 27 700	} 36 600
Infanteribrigad m. m.	9 200		6 300	8 400		
Norrlandsbrigad m. m.	2 000		1 400	1 800		
Pansarbrigad m. m.	2 400		1 700	2 200		
Centrala och högre regionala lednings- och underhållsförband	5 200		3 600	4 700		
Lokalförsvarsförband	6 800		4 700	6 200		
Gemensamma produktionsresurser	4 000		2 800	3 700		
Kostnader	691 600	1 122 500	260 000	977 700	260 000	977 700
Prisreglering	+ 481 400	+ 20 000 ¹	- 487 000	- 30 000 ¹	+ 487 000	+ 30 000
Reducering på grund av överplanering och inkomster	- 45 000	- 143 000	- 60 000	- 60 000	- 60 000	- 60 000
Medelsbehov	-	999 500	-	947 700	-	947 700
Bemyndigandebehov	1 128 000	-	687 000	-	687 000	-

¹ Betalningsmedel för skillnaden mellan bedömd kostnadsutveckling och nettoprisindex.

Budgetåret 1978/79

Försvarets materielverk anger i sin årsredovisning för budgetåret 1978/79 att verksamheten i stort sett har följt uppgjorda planer. Beställningsverksamheten har begränsats i viss mån av likviditetsskäl.

Under budgetåret har bl. a. beställts bandvagn 206 och nya motorcyklar. Tidigare beställningar av kulspruta 58 och automatkarbin 4 har utökats.

Leveranserna av lastbilar, ammunition och robotar till luftvärnsrobotsystem 70 har löpt planenligt. Dessutom har haubits 77 börjat levereras.

Försvarets materielverk anger vidare i sin årsredovisning att under vissa anslag bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 enligt prop. 1978/79:100 (bil. 7) och prop. 1978/79:138 inte överensstämmer med den redovisning som sker i materielverkets produktionsplaneringssystem. Detta gäller bl. a. anslagen B 2. Arméförband: Materielanskaffning, B 4. Arméförband: Forskning och utveckling, C 2. Marinförband: Materielanskaffning, C 4. Marinförband: Forskning och utveckling, D 2. Flygvapenförband: Materielanskaffning, D 4. Flygvapenförband: Forskning och utveckling och E 7. Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning m. m.

I följande sammanställning redovisas bemyndigandeskulden enligt prop. 1978/79:100 (bil. 7) och prop. 1978/79:138 samt enligt materielverkets produktionsplaneringssystem, skillnaden mellan dem samt uteliggande beställningar.

Bemyndigandeskuld m. m. den 30 juni 1978 (milj. kr.)

Anslag	Bemyndigande- skuld enligt prop. 1978/79:100 (bil. 7) och prop. 1978/79:138	Bemyndigande- skuld enligt materielverkets produktions- planerings- system	Skillnad	Uteliggande beställningar
B 2. Arméförband: Materielanskaffning	2 827,9	2 969,6	-141,7	2 595,0
B 4. Arméförband: Forskning och utveckling	198,0	204,7	+ 5,7	74,4
C 2. Marinförband: Materielanskaffning	2 490,5	2 604,3	-113,8	1 172,1
C 4. Marinförband: Forskning och utveckling	126,8	126,3	- 0,5	39,6
D 2. Flygvapenförband: Materielanskaffning	4 435,5	5 301,5	+866,0	4 515,1
D 4. Flygvapenförband: Forskning och utveckling	1 936,7	1 366,0	-570,7	371,0
E 7. Krigsorganisation för vissa staber m. m.:				
Materielanskaffning m. m.	93,6	93,1	- 0,5	51,6

Materielverket har under budgetåret 1978/79 undersökt orsaken till skillnaderna mellan bemyndigandeskulden enligt regeringens redovisning och enligt materielverkets produktionsplaneringssystem. Verket har därvid konstaterat att det är svårt att med rimliga arbetsinsatser exakt klarlägga hur skillnaderna har uppkommit. Verket anser emellertid att de uppstod innan verket införde sitt produktionsplaneringssystem, nämligen under budgetåren 1968/69 - 1971/72 och att skillnaderna i huvudsak hänförs till olika metoder för beräkning av bemyndigandeskulden.

Enligt materielverket kan bristande överensstämmelse ha uppstått vid transformeringen av tidigare riksstatsanslag till nuvarande anslag. Avvikelser kan dessutom ha uppkommit vid konverteringen av uteliggande beställningar och outnyttjade bemyndiganden från tidigare redovisningssystem till verkets produktionsplaneringssystem. Inkomster som enligt regleringsbrev får tillgodoföras anslaget har i vissa fall ansetts åtföljas av motsvarande bemyndiganden och i andra fall inte. I nuvarande regleringsbrev har detta reglerats så att tillgodoförda inkomster åtföljs av motsvarande bemyndiganden.

Försvarets materielverk pekar på flera andra möjliga orsaker till att avvikelserna har uppstått. Verket framför att de väsentligaste orsakerna till avvikelserna hänför sig till tiden före den 1 juli 1976.

Materielverkets uppfattning om bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 i enlighet med verkets redovisningssystem framgår av följande sammanställning (1 000-tal kr.).

Anslag	Bemyndigandeskuld
B 2. Arméförband: Materielanskaffning	3 540 326
B 4. Arméförband: Forskning och utveckling	199 355
C 2. Marinförband: Materielanskaffning	1 963 646
C 4. Marinförband: Forskning och utveckling	136 587
D 2. Flygvapenförband: Materielanskaffning	5 222 163
D 4. Flygvapenförband: Forskning och utveckling	1 306 912
E 7. Krigsorganisation för vissa staber m. m. materielanskaffning	117 543

Med hänvisning till den lämnade redogörelsen föreslår materielverket att bemyndigandeskuldena den 30 juni 1979 under de tidigare nämnda anslagen bringas i överensstämmelse med bemyndigandeskuldena enligt materielverkets redovisning.

Budgetåret 1979/80

Bemyndigandeplaner har fastställts i regleringsbrev för budgetåret 1979/80 och ändrats genom beslut den 8 november 1979. Under budgetåret planeras bl. a. beställning av tungt pansarvärnsrobotsystem (TOW). Vidare planeras en genomgripande renovering av de medeltunga helikoptrarna.

Budgetåret 1980/81

Chefen för armén

Anslaget bör föras upp med 947,6 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 687 milj. kr. inhämtas.

Prisregleringsprogram	1979/80		1980/81			
			Chefen för armén		Förordningen	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Kostnader	85 100	94 700	40 000	101 400	40 000	101 400
Prisreglering	+ 24 900	+ 2 000 ¹	- 22 000	- 2 000 ¹	- 22 000	- 2 000
Reducering på grund av överplanering	-	- 4 700	-	- 5 500	-	- 5 500
Medelsbehov	-	92 000	-	97 900	-	97 900
Bemyndigandebehov	110 000	-	62 000	-	62 000	-

¹ Betalningsmedel för skillnaden mellan bedömd kostnadsutveckling och nettoprisindex.

Budgetåret 1978/79

Försvarets materielverk anger i sin årsredovisning för budgetåret 1978/79 att utvecklingsarbetet för arméförband i stort sett har följt uppgjorda planer. Under budgetåret har utveckling av ett lätt stridsfordon påbörjats. Studierna beträffande fördelningsluftvärn för mörker, modifiering av stridsvagn 103, stridsvagnsmina 6 och sambandssystem 6 har fortsatt.

Budgetåret 1979/80

Bemyndigandeplaner har fastställts i regleringsbrev för budgetåret 1979/80 och ändrats genom beslut den 8 november 1979. Planerna innebär att forsknings- och utvecklingsverksamheten i huvudsak kommer att inriktas mot fortsatta studier av framtida pansarvärns-, luftvärns- och sambandssystem samt stridsfordon.

Budgetåret 1980/81

Chefen för armén

Anslaget bör föras upp med 97,9 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 62 milj. kr. inhämtas.

Under budgetåret 1980/81 inriktas utvecklingsarbetet främst på att fortsätta studierna av framtida pansarvärns-, luftvärns- och sambandssystem samt stridsfordon.

Av begärda bemyndiganden avser 22 milj. kr. prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

1. Omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1980/81 från prisläget februari 1979 till prisläget februari 1981 enligt bedömd prisutveckling med 5,8 milj. kr.

2. Omräkning av den beräknade bemyndigandereservationen den 30 juni 1980 från prisläget februari 1980 till prisläget februari 1981 enligt bedömd prisutveckling med 3,6 milj. kr.

3. Uppräkning av beräknade uteliggande beställningar den 30 juni 1980 från prisläget februari 1980 till prisläget februari 1981 enligt bedömd utveckling av pris klausuler med 12 milj. kr.

4. Underskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1978/79 med 600 000 kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel.

Under anslaget B 2. Arméförband: Materielanskaffning (s. 32) har jag redogjort för materielverkets framställning om ändring av bemyndigandeskulden för vissa anslag. Enligt min mening finns det inte heller under förevarande anslag någon anledning att frångå den hittillsvarande beräkningen av bemyndigandeskulden.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1981 (211 615 491 + 62 000 000 - 97 900 000) 175 715 491 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1979/80 och 1980/81. Den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1981 blir därmed ca 150 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilket utvecklingsarbete som bör beställas inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att utvecklingsarbete för arméförband får beställas inom en kostnadsram av 62 000 000 kr.,
 2. till *Arméförband: Forskning och utveckling* för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 97 900 000 kr.
-

C Marinförband

C 2. Marinförband: Materielanskaffning

1978/79	Utgift	640 571 601 ¹
1979/80	Anslag	631 000 000
1980/81	Förslag	691 000 000

¹ Varav 86,4 milj. kr. i prisregleringsmedel.

Verksamheten under anslaget omfattar dels underhåll på grund av generalöversyner av stridsfartyg, haverier m. m. och sådant materielunderhåll som regleras genom centrala direktiv, dels anskaffning och modernisering av vapen- och fartygsmateriel m. m., anskaffning av vissa maskiner m. m. samt anskaffning av intendentur- och sjukvårdsmateriel för marinförband. Verksamheten inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningarna bestäms av medelstillelningen.

Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1979 1 849 977 536 kr. För budgetåret 1979/80 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 1 049 milj. kr. och anvisat ett anslag av 631 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1980 blir (1 849 977 536 + 1 049 000 000 - 631 000 000) 2 267 977 536 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1979/80		1980/81			
			Chefen för marinen		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Marinförband: Centralt vidtaget materielunderhåll m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammet						
Helikopterförband	17 800	} 79 500	17 600	17 600	} 77 700	} 84 000
Ytattackförband m. m.	20 200		24 900	23 500		
Ubåtsförband	3 000		6 000	8 200		
Minröjningsförband	8 800		3 300	6 200		
Gemensamma produktionsresurser	26 800		25 900	28 500		
Marinförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammet						
För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m.	9 500	} 557 200	8 400	9 800	} 100 300	} 592 600
Helikopterförband	11 100		4 300	17 200		
Ytattackförband m. m.	22 100		3 900	298 600		
Ubåtsförband	26 600		8 100	50 700		
Minröjningsförband	900		-	1 500		
Fasta kustartilleriförband	29 900		6 900	99 700		
Rörliga kustartilleri förband	406 200		300	26 600		
Gemensamma produktionsresurser	135 000		68 400	90 000		

Primäruppdrag m. m.	1979/80		1980/81			
			Chefen för marinen		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Marinförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. av viss sjukvårdsmateriel för delprogrammet						
Gemensamma produktionsresurser	5 000	4 600	4 700	4 700	4 700	4 700
Kostnader	722 900	641 300	182 700	682 800	182 700	681 300
Prisreglering	+ 327 100	-	+ 201 600	- 13 300 ¹	+ 201 600	- 13 300 ¹
Reducering på grund av inkomster och överplanering	- 1 000	- 10 300	- 1 000	- 3 600	- 1 000	- 3 600
Medelsbehov		- 631 000		- 692 500		- 691 000
Bemyndigandebehov	1 049 000	-	383 300	-	383 300	-

¹ Betalningsmedel för skillnaden mellan bedömd kostnadsutveckling och nettoprisindex.

Budgetåret 1978/79

Försvarets materielverk och *försvarets sjukvårdsstyrelse* anger i sina årsredovisningar för budgetåret 1978/79 att materielanskaffningen i huvudsak har följt uppgjorda planer.

Prisutvecklingen har inte i sin helhet kompenseras genom erhållna prisregleringsmedel. Detta har stört produktionsplaneringen och medfört förskjutningar i planerade beställningar.

Fem patrullbåtar av typ I Hugin har levererats liksom materiel för pågående fartygsbyggen samt vapenmateriel för flottan och kustartilleriet. Installationen av ERSTA-batterier har fortsatt.

Av likviditetsskäl och på grund av den ökade omfattningen av haverier har vissa generalöversyner på stridsfartyg uppskjutits eller begränsats.

Budgetåret 1979/80

Bemyndigandeplaner har fastställts i regleringsbrev för budgetåret 1979/80 och ändrats genom beslut den 8 november 1979. Planerna innebär bl. a. att det under budgetåret kommer att beställas sjöminor, modernisering av ubåtar, dykräddningsbåtar och rörliga kustartilleribatterier (KARIN).

Budgetåret 1980/81

Chefen för marinen

Anslaget bör föras upp med 692,5 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 383,3 milj. kr. inhämtas.

Beställningsbemyndigandena för gemensamma lednings- och underhållsförband m. m. är avsedda bl. a. för att anskaffa trossbatar samt utrustning till viss vapenmateriel.

Beställningsbemyndigandena för helikopterförband är avsedda för vissa vapeninstallationer samt för att underhålla och förlänga livstiden m. m. på helikoptrar.

Beställningsbemyndigandena för ytattackförband m. m. avses för viss eldledningsmateriel, för anskaffning av sjöminor m. m. samt för att genomföra generalöversyner av ytattackfartyg och underhålla motorer och gasturbiner.

Beställningsbemyndigandena för ubåtsförband avses för anskaffning av batterier, reservdelar och förrådsutrustning till torpeder samt för att genomföra generalöversyner av ubåtar.

Beställningsbemyndigandena för minröjningsförband avses för generalöversyner av minsvepare.

Beställningsbemyndigandena för fasta kustartilleriförband är avsedda främst för transporter, anskaffning av telemateriel, installationsarbeten i tunga fasta kustartilleribatterier (ERSTA) samt störtning av ammunition.

Beställningsbemyndigandena för rörliga kustartilleriförband är avsedda för smärre anskaffningar av diverse materiel.

Beställningsbemyndigandena för gemensamma produktionsresurser avses bl. a. för att modernisera övervattensfartyg, ställa i ordning hjälpfartyg och anpassa isbrytare militärt. Bemyndiganden begärs också för viss gemensam vapenmateriel, utrustningar för bl. a. marinens verkstäder samt intendentur-, förplånads- och sjukvårdsmateriel.

Av begärda bemyndiganden är 201,6 milj. kr. avsedda för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

1. Omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1980/81 från prisläget februari 1979 till prisläget februari 1981 enligt bedömd prisutveckling med 26,3 milj. kr.

2. Omräkning av den beräknade bemyndigandereservationen den 30 juni 1980 från prisläget februari 1980 till prisläget februari 1981 enligt bedömd prisutveckling med 80,4 milj. kr.

3. Uppräkning av beräknade uteliggande beställningar den 30 juni 1980 från prisläget februari 1980 till prisläget februari 1981 enligt bedömd utveckling av prisklausuler med 94,9 milj. kr.

Utöver de beställningsbemyndiganden och betalningsmedel som redovisas i sammanställningen begär chefen för marinen 587,4 milj. kr. – varav 74,4 milj. kr. för prisreglering – i beställningsbemyndiganden och 80 milj. kr. i betalningsmedel för minröjningsförband m. m.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel.

Under anslaget B 2. Arméförband: Materielanskaffning (s. 32) har jag redogjort för materielverkets framställning om ändring av bemyndigandeskulden för vissa anslag. Enligt min mening finns det inte heller under förevarande anslag någon anledning att frångå den hittillsvarande beräkningen av bemyndigandeskulden.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1981 (2 267 977 536 + 383 300 000 - 691 000 000) 1 960 277 536 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1979/80 och 1980/81. Den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1981 blir därmed ca 1 800 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för marinförband får läggas ut inom en kostnadsram av 383 300 000 kr.,
2. till *Marinförband: Materielanskaffning* för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 691 000 000 kr.

C 4. Marinförband: Forskning och utveckling

1978/79	Utgift	49 689 600 ¹
1979/80	Anslag	47 500 000
1980/81	Förslag	52 000 000

¹ Varav 6,7 milj. kr. i prisregleringsmedel.

Verksamheten under anslaget omfattar utvecklingsarbete beträffande materiel för marinen. Verksamheten inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningarna bestäms av medelstillelningen.

Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1979 137 147 186 kr. För budgetåret 1979/80 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 65,2 milj. kr. och anvisat ett anslag av 47,5 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1980 blir (137 147 186 + 65 200 000 - 47 500 000) 154 847 186 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1979/80		1980/81			
			Chefen för marinen		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Marinförband: Utvecklingsarbete för delprogrammet						
För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m.	700		2 300	1 600		
Helikopterförband	-		-	100		
Yttackförband m. m.	3 200		3 900	13 800		
Ubåtsförband	32 100	} 49 300	32 300	22 600	} 62 600	} 53 800
Minröjningsförband	-		4 800	800		
Fasta kustartilleriförband	2 500		-	900		
Rörliga kustartilleriförband	2 800		2 000	4 200		
Gemensamma produktionsresurser	2 700		17 300	10 100		
Kostnader	44 000	49 300	62 600	54 100	62 600	53 800
Prisreglering	+21 200	-	+ 15 300	- 1 300 ¹	- 15 300	- 1 300 ¹
Reducering på grund av överplanering	-	- 1 800	-	- 3 100	-	- 3 100
Medelsbehov	-	47 500	-	52 300	-	52 000
Bemyndigandebehov	65 200	-	77 900	-	77 900	-

¹ Betalningsmedel för skillnaden mellan bedömd kostnadsutveckling och nettoprisindex.

Budgetåret 1978/79

Försvarets materielverk anger i sin årsredovisning för budgetåret 1978/79 att planerat utvecklingsarbete för marinförband i stort sett har kunnat genomföras.

Budgetåret 1979/80

Bemyndigandeplaner har fastställts i regleringsbrev för budgetåret 1979/80 och ändrats genom beslut den 8 november 1979. Planerna innebär bl. a. att konstruktionen av ubåt typ A 17 fortsätter.

Budgetåret 1980/81

Chefen för marinen

Anslaget bör föras upp med 52,3 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 77,9 milj. kr. inhämtas.

Beställningsbemyndigandet för gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m. avses för att utveckla trådsignal-

materiel och för att utveckla ett nytt spaningssystem samt för att ta fram en prototyp till ny stridsledning för lägre kustartilleriförband.

Beställningsbemyndigandet för ytattackförband avses för systemutveckling av övervattensfartyg och viss utveckling av vapenmateriel

Beställningsbemyndigandet för ubåtsförband avses som tilläggsbemyndigande för projektering av ubåtar typ A 17, som delbemyndigande för konstruktion av ubåtar av typ A 17 samt för systemutveckling för ubåtar.

Beställningsbemyndigandet för minröjningsförband avses för projektering av en ny minsvepare.

Beställningsbemyndigandet för rörliga kustartilleriförband avses dels för komplettering av prototypen till ny rörlig eldledning, dels för utveckling av ammunition till en ny, tung, rörlig pjäs (KARIN).

Beställningsbemyndigandet för gemensamma produktionsresurser avses främst för allmän utveckling av bl. a. motmedels-, stridslednings- och sambandsmateriel samt för viss komponentprovning.

Av begärda bemyndiganden avser 15,3 milj. kr. prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

1. Omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1980/81 från prisläget februari 1979 till prisläget februari 1981 enligt bedömd prisutveckling med 9,1 milj. kr.

2. Omräkning av den beräknade bemyndigandereservationen den 30 juni 1980 från prisläget februari 1980 till prisläget februari 1981 enligt bedömd prisutveckling med 6,3 milj. kr.

3. Uppräkning av beräknade uteliggande beställningar den 30 juni 1980 från prisläget februari 1980 till prisläget februari 1981 enligt bedömd utveckling av prisklausuler med 4,9 milj. kr.

4. Överskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1978/79 med 5 milj. kr.

Utöver beställningsbemyndiganden och betalningsmedel som redovisas i sammanställningen begär chefen för marinen 20,6 milj. kr. – varav 2,6 milj. kr. för prisreglering – i bemyndigande och 14 milj. kr i betalningsmedel för utvecklingsarbete för ytattackförband m. m.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel.

Under anslaget Arméförband: Materielanskaffning (s. 32) har jag redogjort för materielverkets framställning om ändring av bemyndigandeskulden för vissa anslag. Enligt min mening finns det inte heller under förevarande anslag någon anledning att frångå den hittillsvarande beräkningen av bemyndigandeskulden.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1981 (154 847 186 + 77 900 000 - 52 000 000) 180 747 186 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1979/80 och 1980/81. Den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1981 blir därmed ca 170 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilket utvecklingsarbete som bör beställas inom ramen för det bemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att utvecklingsarbete för marinförband får beställas inom en kostnadsram av 77 900 000 kr..
 2. till *Marinförband: Forskning och utveckling* för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 52 000 000 kr.
-

D Flygvapenförband

D 2. Flygvapenförband: Materielanskaffning

1978/79	Utgift	2 408 967 219 ¹
1979/80	Anslag	1 977 000 000
1980/81	Förslag	1 968 900 000

¹ Varav 521 milj. kr. i prisregleringsmedel.

Verksamheten under anslaget omfattar dels sådant materielunderhåll som inte är en direkt följd av materielens förrådshållning eller utbildning och övningar vid förbanden, dels anskaffning av materiel för krigsorganisationens behov samt viss materiel för fredsbruk. Verksamheten inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningarna bestäms av medelstilledningen.

Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1979 4 356 561 095 kr. För budgetåret 1979/80 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 2 032 milj. kr. och anvisat ett anslag om 1 977 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1980 blir (4 356 561 095 + 2 032 000 000 - 1 977 000 000) 4 411 561 095 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1979/80		1980/81			
			Chefen för flygvapnet		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Flygvapenförband: Centralt vidtaget materielunderhåll m. m. utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammet						
För flera delprogram gemensamma lednings- och strilförband	3 000	} 78 700	2 600	2 800	} 71 100	} 69 100
Jaktförband	3 700		3 400	2 600		
Attackförband	4 500		3 300	3 300		
Spaningsförband	-		-	-		
Flygtransportförband	1 000		800	900		
Basförband	200		200	200		
Gemensamma produktionsresurser	67 000		60 800	59 300		

Flygvapenförband: Centralt vidtagen materialanskaffning m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammet

Påmarupphug m. m.	1979/80		1980/81		Förändring	
			Utskottet för flygvapnet		Förändring	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
För flera delprogram gemensamma lednings- och strilförband	206 500		165 700	150 100		
Jaktförband	879 500		2 615 100	1 411 200		
Attackförband	149 900		91 500	161 800		
Spaningsförband	14 000		98 000	57 700		
Flygtransportförband	24 400	2 093 600	33 000	19 300	3 428 200	2 136 800
Basförband	210 500		156 800	168 800		
Gemensamma produktionsresurser	56 000		93 600	72 900		
Till regeringens disposition	44 800		-	-		
Flygvapenförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. av viss sjukvårdsmateriel för delprogrammet						
Basförband	4 300	4 300	3 700	4 300	3 700	4 300
Kostnader	1 669 600	2 176 600	3 328 500	2 115 200	3 503 000	2 210 200
Prisreglering	+ 362 400	+ 25 000	- 842 000	+ 32 000	- 842 000	+ 32 000
Reducering på grund av överplanering m. m.	- -	- 224 600	- -	- 227 300	- -	- 227 300
Medelsbehov	-	1 977 000	-	1 919 900	-	1 968 900
Bemyndigandebehov	2 032 000	-	4 170 500	-	4 345 000	-

Budgetåret 1978/79

Försvarets materielverk och försvarets sjukvårdsstyrelse anger i sina årsredovisningar för budgetåret 1978/79 att planerad materielanskaffning för flygvapenförband i stort sett har kunnat genomföras.

För gemensamma lednings- och strilförband har större beställningar avsett materiel till bl. a. luftförvarscentraler, radaranläggningar, olika kommunikationsnät och vädersystem samt markbunden materiel för navigering och landning.

För jaktförband, attackförband och spaningsförband har anskaffningen av materiel för de olika versionerna av flygplan 37 fortsatt.

Till flygvapnets basförband har bl. a. beställts materiel för samband, belysning, räddning, trafikledning och fältarbeten samt fordon.

Budgetåret 1979/80

Bemyndigandeplaner har fastställts i regleringsbrev för budgetåret 1979/80 och ändrats genom beslut den 8 november 1979. Planerna innefattar bl. a.

kompletterande beställningar av utrustning och reservdelar till de olika versionerna av flygplan 37.

Budgetåret 1980/81

Chefen för flygvapnet

Anslaget bör föras upp med 1 919,9 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 4 170,5 milj. kr. inhämtas. Anslagsframställningen utgår från att ett lätt skol- och attackflygplan, benämnt flygplan SK 2, utvecklas och anskaffas.

Beställningsbemyndiganden för delprogrammet *Gemensamma lednings- och strilförband* avser fortsatt anskaffning och underhåll av utrustning för radaranläggningar, sambandssystem och ledningscentraler.

Inom delprogrammet *Jaktförband* bör främst beställas delserie 3 av flygplan JA 37.

Beställningsbemyndiganden för delprogrammet *Attackförband* avser kompletterande beställningar till samt underhåll av flygplan AJ 37.

Inom delprogrammet *Spaningsförband* avser beställningsbemyndigandena främst motmedelsutrustningar.

Inom delprogrammet *Flygtransportförband* bör anskaffas ersättare för helikopter 3.

Inom delprogrammet *Basförband* planeras fortsatt anskaffning av bl. a. flygsäkerhetsmateriel, fordon och sambandsutrustning.

Under delprogrammet *Gemensamma produktionsresurser* redovisas diverse verksamhet som inte entydigt kan hänföras till annat delprogram, t. ex. normalieverksamhet. Större delen av verksamheten inom delproduktionsområdet centralt vidtaget materielunderhåll m. m. bedrivs inom detta delprogram.

Av begärda bemyndiganden avser 842 milj. kr. *prisreglering*. Beloppet har beräknats enligt följande.

1. Omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1980/81 från prisläget februari 1979 till prisläget februari 1981 enligt bedömd prisutveckling med 519 milj. kr.

2. Omräkning av den beräknade bemyndigandereservationen den 30 juni 1980 från prisläget februari 1980 till prisläget februari 1981 enligt bedömd prisutveckling med 9 milj. kr.

3. Omräkning av beräknade uteliggande beställningar den 30 juni 1980 från prisläget februari 1980 till prisläget februari 1981 enligt bedömd utveckling av prislausuler med 470 milj. kr.

4. Överskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1978/79 med 156 milj. kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Av bemyndigandebeloppet avser ca 2 600 milj. kr. den tredje delserien m. m. av flygplan JA 37 Jaktviggen och ca 90 milj. kr. motmedelsutrustningar avsedda för flygplan SH 37 och SF 37 Spaningsviggen.

Under anslaget B 2. Arméförband: Materielanskaffning (s. 32) har jag redogjort för materielverkets framställning om ändring av bemyndigandeskulden för vissa anslag. Som framgår av den sammanställning som redovisas där anser materielverket att bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 under förevarande anslag är 866 milj. kr. större än vad jag nyss (s. 43) har angett, medan bemyndigandeskulden under anslaget D 4. Flygvapenförband: Forskning och utveckling är 570,7 milj. kr. mindre än vad som anges under detta anslag (s. 47). Eftersom skillnaden mellan materielverkets redovisning och redovisningen i denna proposition är särskilt stor när det gäller de nyss nämnda anslagen, finner jag det lämpligt att betrakta dem i ett sammanhang. Jag är därvid inte beredd att förorda någon ändring av den hittillsvarande beräkningen av bemyndigandeskulden för de två anslagen sammantagna. Enligt min mening bör emellertid bemyndigandeskuldena under anslagen justeras så, att skulden under förevarande anslag ökas med 570,7 milj. kr., medan skulden under anslaget D 4. Flygvapenförband: Forskning och utveckling minskas med motsvarande belopp.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen och med den justering som jag nyss har förordat blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1981 (4 411 561 095 + 4 345 000 000 - 1 968 900 000 + 570 700 000) 7 358 361 095 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1979/80 och 1980/81. Den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1981 blir därmed ca 6 800 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för flygvapenförband får läggas ut inom en kostnadsram av 4 345 000 000 kr.,
2. till *Flygvapenförband: Materielanskaffning* för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 1 968 900 000 kr.

D 4. Flygvapenförband: Forskning och utveckling

1978/79	Utgift	426 883 893 ¹
1979/80	Anslag	418 200 000
1980/81	Förslag	354 869 000

¹ Varav 35 milj. kr. i prisregleringsmedel.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1979/80		1980/81			
			Cheten för flygvapnet		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Flygvapenförband: Utvecklingsarbete för delprogrammet						
För flera delprogram gemensamma						
lednings- och strilförband	44 600	} 418 200	25 200	25 300	} 417 700	} 391 069
Jaktförband	25 600		34 200	48 300		
Attackförband	183 700		2 182 600	276 900		
Spaningsförband	300		100	900		
Basförband	2 700		5 500	4 200		
Gemensamma produktionsresurser	183 600		146 100	141 400		
Till regeringens disposition	553 500		-	-		
Kostnader	994 000	418 200	2 393 700	497 000	417 700	391 069
Omplanering	- 702 000	-	-	-	-	-
Prisreglering	- 146 400	-	+ 412 000	- 13 000	+ 72 000	+ 13 000
Reducering på grund av överplanering	- 98 400	-	-	95 200	-	- 49 200
Medelsbehov	-	418 200	-	414 800	-	354 869
Bemyndigandebehov	320 000	-	2 805 700	-	489 700	-

Verksamheten under anslaget omfattar utvecklingsarbete beträffande materiel för flygvapnet. Verksamheten inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningarna bestäms av medelstildelningen.

Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1979 1 877 790 427 kr. För budgetåret 1979/80 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 320 milj. kr. och anvisat ett anslag av 418,2 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1980 blir (1 877 790 427 + 320 000 000 - 418 200 000) 1 779 590 427 kr.

Budgetåret 1978/79

Försvarets materielverk anger i sin årsredovisning för budgetåret 1978/79 att verksamheten inom delprogrammet Gemensamma lednings- och strilförband i huvudsak har inriktats på fortsatt utveckling av rörligt indikatorrum och transmissionsnät.

För delprogrammet Jaktförband har verksamheten till största delen bestått av typarbete för flygplan JA 37 Jaktviggen. Fortsatt utveckling av grundflygplan, målinmätningstrustning, el- och teleutrustning, beväpning samt underhållsutrustning har beställts.

Utvecklingsarbetet för delprogrammet Attackförband har till största delen avsett fortsatt arbete på flygplan AJ 37 Attackviggen. Vidare har beställningar lagts ut avseende verksamheten för att ersätta flygplan AJ 37.

Budgetåret 1979/80

Bemyndigandeplaner har fastställts i regleringsbrev för budgetåret 1979/80 och ändrats genom beslut den 8 november 1979. Planerna innebär bl. a. att utvecklingsarbetet för stridslednings- och luftbevakningsförband fortsätter. För attackförbanden fortsätter utvecklingen av Jaktviggen till ett flygplanssystem med attackuppgifter. Vidare studeras olika lätta skol- och attackflygplanssystem.

Budgetåret 1980/81

Chefen för flygvapnet

Anslaget bör föras upp med 414,8 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 2 805,7 milj. kr. inhämtas. Anslagsframställningen utgår från att ett lätt skol- och attackflygplan, benämnt SK 2, utvecklas och anskaffas.

Inom delprogrammet *Gemensamma lednings- och stridförband* fortsätter utvecklingen av materiel till rörliga indikatorrum och nya radarstationer. Vidare påbörjas utvecklingen av en transportabel stridsledningsradio.

Inom delprogrammet *Jaktförband* planeras endast verksamhet av mindre omfattning.

Verksamheten inom delprogrammet *Attackförband* avser huvudsakligen utveckling av flygplan SK 2.

Beställningsbemyndigandet för delprogrammet *Gemensamma produktionsresurser* är främst avsett för drift och underhåll av försöksplatser. Under delprogrammet beställs även viss objektbunden forskning samt kompletterande studier och utredningar.

Av begärda bemyndiganden avses 412 milj. kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

1. Omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1980/81 från prisläget februari 1979 till prisläget februari 1981 enligt bedömd prisutveckling med 373 milj. kr.
2. Omräkning av den beräknade bemyndigandereservationen den 30 juni 1980 från prisläget februari 1980 till prisläget februari 1981 enligt bedömd prisutveckling med 41 milj. kr.
3. Omräkning av beräknade uteliggande beställningar den 30 juni 1980 från prisläget februari 1980 till prisläget februari 1981 enligt bedömd utveckling av prisklausuler med 45 milj. kr.
4. Överskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1978/79 med 47 milj. kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Av bemyndigandet avser 200 milj. kr. systemdefinitionsarbete och visst utvecklingsarbete för flygplan JAS.

Under anslaget B 2. Arméförband: Materielanskaffning (s. 32) har jag redogjort för materielverkets framställning om ändring av bemyndigandeskulden för vissa anslag. Under anslaget D 2. Flygvapenförband: Materielanskaffning (s. 46) har jag förordat en justering av bemyndigandeskulden för nyssnämnda anslag och förevarande anslag. Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen och med den justering som jag nyss har nämnt blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1981 (1 779 590 427 + 489 700 000 - 354 869 000 - 570 700 000) 1 343 721 427 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1979/80 och 1980/81. Den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1981 blir därmed ca 1 300 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilket utvecklingsarbete som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att utvecklingsarbete för flygvapenförband får beställas inom en kostnadsram av 489 700 000 kr.,
2. till *Flygvapenförband: Forskning och utveckling* för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 354 869 000 kr.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

1 Inledning	2
2 Krigsorganisationens fortsatta utveckling m. m.....	3
2.1 Inledning	3
2.2 Överbefälhavaren	3
2.2.1 Avvägningsprogrammets inriktning m. m.....	3
2.2.2 Flygvapnets materielanskaffning.....	6
2.3 Föredraganden	12
2.3.1 Avvägningsprogrammets utveckling	13
2.3.2 Flygvapnets materielanskaffning.....	15
2.4 Hemställan	27
3 Anslagsfrågor för budgetåret 1980/81.....	28
Arméförband:	28
Materielanskaffning	28
Forskning och utveckling	33
Marinförband:	36
Materielanskaffning.....	36
Forskning och utveckling	39
Flygvapenförband:.....	43
Materielanskaffning	43
Forskning och utveckling	46
4 Beslut	49